

Approved by the Madras Text Book Committee
Vide Port St. George Gazette, dated 9-4-29.

17 OCT 1930

పరాణకథాదీపిక.

265

1930

Sl. NO. 226

ACC NO. 4538

~~Printed by~~ B. V. SIVAROW, B. A. L. T.,
~~Stationer~~ Taluk High School, Tenali.

యం. యస్. శర అండ్ కో.,
తెనాలి.

1930

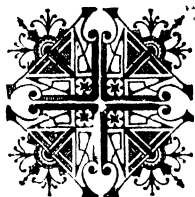
Copy Right.]

[వెల 0-6,0

*Approved by the Madras Text-Book Committee
for school-use.*

పురాణ కథా దీ పిక.

Supervised by
B. V. SIVA ROW, B. A., L. T.
Taluk High School, Tenali.

ఎం. ఎన్. శ్రీ అండ్ కో.,
ఎడ్యుకేషనల్ పబ్లిషర్స్,
తెనాలి.

1930

సర్వస్వామ్యములు ప్రకాశకులవి.

వెల 0-6-0

విషయసూచిక.

	పుట.
1 గోవ్యాఘ్ర సంవాదము.	5
2 కపోతోపాఖ్యానము.	10
3 ధర్మవ్యాధుడు.	14
4 నాడీజంఘుడు.	18
5 భీష్ముడు.	22
6 ప్రహ్లాదుడు.	35
7 హంసకాకీయోపాఖ్యానము.	45
8 సావిత్రి-సత్యవంతుడు.	48
9 భృగుడు.	56
10 అష్టావక్రుడు.	61
11 యక్షుడు-ధర్మరాజు.	64
12 బలిచక్రవర్తి.	69
13 శకుంతల-దుష్యంతుడు.	74
14 జరత్కారుడు.	83

పురాణ కథా దీపిక.

1 గో వ్యాఘ్ర సంవాదము

పూర్వముక విపునియొద్ద నొకహోమధేనువుండెను. అయ్యది నిత్య సత్యవర్తిని. సదాచారమూర్తి. ఎన్నడును తోడిగోవులతోడ గలహమునకుఁ బోవదు. తనకుఁ గల్గినంతలోనె సంతృప్తి నొందుచుండును. పిదుకునప్పుడు వృష్టిధారలచెలువునఁ జన్నులుచేపి కుఱియును. ఇట్టి గోరత్న మొకనాఁ డరణ్యమునకుఁ బోయి మేయుచుండ, వ్యాఘ్రుం బొకటి పొంచి పొంచి, దానిమీదకు లంఘించెను. అప్పు డాసురభి యొక్కింతయుఁ గళవళమందక వ్యాఘ్రమునుఁజూచి “నిలువుము. నిలువుము. తొందరపడవలదు. నాపలు కులు విను”మని పలికెను. ఆమాటలకు బెబ్బలి యాశ్చర్య మంది కొంతసేపటివఱకును చిత్తరువునరూపమువలెనుండెను. పిదప నప్పుండరీకమాధేనువును విలోకించి “ఆమిషార్థినైవచ్చిన నన్ను వారింపఁ గారణమేమి? నీవేమి చెప్పఁదలఁచితివి.”

యని యడిగెను. అందులకు సురభి “నాకొక ముద్దులపట్టి యుండెను. నేటికాతఁడుజనించి యెనిమిది నాల్గయ్యెను. గరిక దినుట నేరలేదు. కావున నేనరిగి కడుపార జన్నుగుడిపి సత్వ రముగ వచ్చెదను. కరుణించి సెలవొసంగు”మనిపలికి, మరలఁ దన యంతరంగమున వత్సము నుద్దేశించి “ఇప్పుడు నా దూ డకుఁ జనుఁగుడిపివచ్చెదగాక! ఆపాలుపుడి సెడునఱిగినపిమ్మట దాని కేమిగతి? దాని కెవ్వరుదిక్కు? నన్నుఁ గానకనదియే ధేనుపు పొదునైనఁ గుడువఁబోయినచో నది పొడువకయుండునా? నీ గొడ్డుటావులయిన దాకు నేమో! పొరుగిండ్లకుఁ బోయినచో గుక్కలుపై బడికఱచు నేమో!”యని విచారించి, తనవిచారము బయలుపడినచో వ్యాఘ్రము తన్ను వత్సమునుఁజూచివచ్చుట కనుజ్ఞనివ్వదేమోయని మరలఁబుండరీకమునుఁజూచి “గుడ్డెడు పాలతో నాసుతునకు సంతృప్తి యొదవును. నీకు నామాం సము సమస్తము గొనినఁగాని సంతృప్తి కలుగదు. కావున నీవుకొంచెమోర్చుకొనియుండుము. నేను సత్వరముగఁబోయి వచ్చెద”న నెను. అందులకు వ్యాఘ్రము “గోరాజమా! నీమా టలు నాకు మిగుల నద్భుతము కలిగించుచున్నవి. కొడుకును జూచి వచ్చెదనని పల్కుచుంటివి. ఈమాట నెవ్వరయిన నమ్ముదురా? ఎవరైనను చెప్పినట్లు నేయుదురా?”యనినఁ-ధేను విట్లనెను. “ఓ వ్యాఘ్రరాజమా! నీవు నన్ను విశ్వసింపుము. నేను నాసుతునిఁజేరి పాలిచ్చి, తగు బుడ్ధలుచెప్పి, యరుదెం తును. నీవంగీకరింపకయున్న నేనేమియు నేయఁజాలను. అట్ల ము చెప్పఁజాలను. అతిథిసత్కారమునకంటెఁ బుణ్యమైన కార్యము మఱియొకటిలేదని ధర్మశాస్త్రములు ఘోషించు

చున్నవి. ఇప్పుడు నీవునాకతిథివైతివి. అట్టిచో నేను నిన్ను విడిచితినేని బాపముసంభవింపదా? కన్నకడుపగుటచేతను, నాతనివిడిచి దూరమగునట్టి వేశయగుటచేతను, నింత చనవుఁబూని నిన్ను బ్రతిమాలుచుంటిని. కొంచెము నా యెడలఁ గారుణ్యముఁ బూనుము.’

ధేనువు మాటలు-విని కొడుకునుఁజూచి సత్వరముగ వత్తునని శపథముసేయుమని పూడరీకముపలికెను. అప్పుడు సురభి “నేనుకొమరునిజూచి సత్వరముగ నిటకు రాకయుంటి నేని వెలదుల సంసర్గవిడువలేని యతిపోవుగతికిని, తగవుదీర్చుటకు మధ్యస్థుఁడననిచెప్పి, పక్షపాతమువహించి పలుకువాని గతికిని, వివాహకార్యమునకు భంగముకలిగించువాని గతికిని గోవులుపవాసముండఁ గుడిచినవానిగతికినిఁబోవుదును. గోవులఁ దన్నువారును, పరాంగనాసక్తులును, యుద్ధమునందుఁ బాతినవారును బొందుగతిని బొందుదును. అసత్యమాడి పెద్దలకు బాధగల్గించువాఁడును, తల్లిదండ్రులఁ బూజించని వాఁడును, మేయుచున్న గోవునదల్పువాఁడును, బొందుదుగ్గతుల నేను పొందుదును. దానమనిపేరుపెట్టి విప్రుల కన్య సేవ్యస్థలమిచ్చువాడును, అపరాధా సమయమున నింటికి వచ్చిన యతిధికన్నముఁ బెట్టనివాఁడును, అర్థాపేక్షనుఁ గన్నియను ముదుసలికిచ్చి పెండ్లిసేయువాఁడును, బోవుదుగ్గతి కిఁబోవుదు”నని యనేక శపథములుచేసెను. అంతటఁ బుండరీకము ధేనువును నమ్మి పోయిరమ్మనెను.

గోవు తిన్న గాఁగడురయమున గృహమునకు వచ్చి యంబారవము గావించెను. ఆ రవము చెవిసోకిన యంతనే

వత్సము చెంగుచెంగునదాటుచుదల్లెజేరి, చన్నుగుడువ సాగెను. అది పాలుత్రాగుచున్నంతవరకును ధేనువు కదలక నిలిచి యుండెను. కడుపునిండినపిదప నావత్సము తోక నెత్తియటునిటు, బరువెత్తసాగెను. ఇట్లు శైశవక్రీడల జెలంగుచున్న తనవత్సమునువిడిచిపోవలసివచ్చెగదాయనికన్నీరు నించుచు, జాగుజేసినచోఁబుండరీక మాకటి బాధనుమ్రగ్గుననితలంచి, నెమ్మదిగాఁ వత్సమునుజేరి యాసురభి యిట్లనేను. “వత్సా! నిన్నుగన్నదిమొదలింతవరకు గారాబంబు నఁబెంచుచుఁజన్నిచ్చుచుంటిని. విధివశమున నీకునునాకును నీదినముతో బుణము తీరిపోవుచున్నది. ఇంకనీవు నన్నెన్నఁడును దలంపవలదు. నామీద మమకారము విడువుము—మమకారంబును, నహంకారంబును, సంసారానుబంధ రజ్జువులని, పుణ్యపురుషులు వానినివర్జింతురు. నీనెప్పుడును నన్మృతములాడకుము. ఎవ్వరైన నిన్నెగ్గాడినను, నెదురాడవలదు. ఒంటిగాఁ బొలమునఁ జరింపవలదు. ఇంటికిఁజీకటిపడక రావలయు. పోరాడుకొనుచున్న వృషభంబులఁ గదియవలదు. ఎట్టి పచ్చికయున్నను నూతుల దరులను మేయవలదు. ఏనుఁడుటచేత నిన్నుఁ బ్రతివారును ముద్దసేయుచుండిరి. ఇటమీద నిన్నెవరునుఁ గైకొనక చుల్కనగాఁ జూతురు.

“క॥ చులకన జలరుహతంతువు

చులకన తృణకణము దూది ♦ చుల్కన సుమ్మి

యిల నెగయు ధూళిచుల్కన

చులకన మఱి తల్లిలేని ♦ సుతుఁడు” గుమారా.

కావున నిట్టి లాభవము గనిపింపకయుండ, సజ్జనులఁ జేరి, వారి హితోపదేశములఁగైకొనుచు, నిరర్థగోష్ఠికిఁబోవక కీర్తిబొందుము.”

తల్లివాక్యములువిని, వత్సంబిట్లనెను. “అమ్మా! నేడు నీవీరినిబలుకుచుంటివేమి? అర్థకాంక్షంజేసి విప్రుడు నిన్నెవ్వరికైన విక్రయించెనా? లేక నేపుణ్యకార్యమునకైన నిన్ను దానమిచ్చెనా? నీవెచ్చటికిఁబోయిన నచ్చటికిని జనుదెంతును”. ఆమాటలకు ధేనువు “కుమారా! ఈవిప్రుడు నన్నెవ్వరికిని నొసంగలేదు. సత్యవాక్య పరిపాలనార్థమై పుండరీకమున కాహారముగఁ బోవుచుంటిని. జనన మరణములు దేహికి సహజములు. కాని యిట్టిచావు నాకు గలుగుట సుకృతంబే యని తలంతును. ఇంక నీవు నన్నుఁగూర్చి విచారింపవలదు.”

ఈపలుకులువిని వత్సము దుఃఖించుచు “నీకు శాశ్వత పుణ్యలోకముఁగలుగునని పలికితివి. నేనుఁగూడ నీవెంట జనుదెంతు” ననెను. అందులకుఁ గపిల యిట్లు బదులు చెప్పెను. “సంతతి యెడతెగినచోఁ బుణ్యగతు లుండవందురు. తల్లిదండ్రులు బ్రతికియున్నంతకాలము సుతుఁడు రక్షించును. వారు మృతులయినపిదపఁ బితృక్రియలనుఁదీర్చి సద్గతులకుఁ బోవఁజేయును. కావునఁ బుత్రజన్మము - తల్లిదండ్రులకు ముక్తికిఁదావలము. నిన్నుఁ బుత్రునిగావడసి నేను ధన్యురాలనయితిని. మత్సవిత్రవంశము నీకతంబున భూతలమున నాచంద్రార్కతారావదీశరధిస్థాయిగ నిలచును. నీవిక ధైర్యమున నుండుము. నాకొఱకై పులి వేచియుండును.

ఇట్లుచెప్పి, వత్సంబు నొడఁబఱచి యాధేనువు కడు రయమునఁ బుండరీకమున్న తావునకుఁ బోయెను. ఇంకను ధేనువు రాలేదని యాకలిచేఁ దపించుచున్న యావ్యాఘ్రము నెఱుట నిలిచి సురభి “శార్దూలవరేణ్యా! నీవు నాయెడలఁ జూపిన కరుణకు సంతసించితిని. నీకతమున నా కుమారునిఁ జూచి వచ్చితిని. ఇంక నీవు నన్నాహారముగాఁ జేసికొని యాకలి. దీర్ఘకొనుము. నేనుపుణ్యలోకమునకుఁ బోవుచు”న నెను. అంతకు ముం దెంతయో యాకలి బాధ నొందుచున్న పుండరీకము-ధేనువునుఁ జూచి, దాని సత్యసంధతకు నచ్చరువుఁ బొంది యట్టే నిలిచియుండెను - స్వీరగా నన్ను భుజింపుమని సురభి సమీపించిన కొలఁదిని శార్దూలము వెనుకకుఁ బోనఁ దొడంగెను. ఎంత బలవంతబఱచినను శార్దూలము సురభిం జంప నొల్లక, దానిఁ గాంచి, “గోరాజమా! నీ విమలసత్యప్రౌఢికి మెచ్చితిని. నిన్నుఁ జంపఁ జాల. నీవు నిజావాసముఁజేరి కొమరునితో సుఖముగా నుండు” మని పలికెను. అప్పుడు గోవు సత్యవాక్కుబ్ధికిని - పులి కృపాసమగ్రిబుద్ధికిని మెచ్చి శ్రీహరి ప్రసన్నుడై వానికి దివ్యపదం బొసంగెను.

2- కపోతోపాఖ్యానము

పూర్వమొక పురమున నొక బోయవాఁడు పక్షులను వధించి, వాని నమ్మకొనుచు, దనజీవయాత్రఁ గడుపుకొను

చుండెను. ఒకదినమున నాతఁడు పక్షులను బట్టుకొనుటకు
వలసిన పరికరములఁ దీసికొని, యొక మహారణ్యమున కేరిగి,
యందుఁ బక్షులకై నలుఁబన్ని యుంచెను. అనేక పక్షు లావల
యందుఁ బడుచుండెను. అంతలో సంధ్యాసమయ మయ్యెను.
అట్టి సమయమున జగత్ప్రళయము సంభవించు నేమో యని
తోచునట్లు, భయ కరవాయువుతోఁ గూడుకొన్న వర్షము
సంభవించి, కాననంబంతయు జలమయమై పోవుచుండెను.
అప్పుడు పాపాత్ముడగు నాకిరాతుఁడు సమీపమున నున్న
యొక చిన్న వనవాహమును వాటి యచ్చట గుబురుగానున్న
యొక వృక్షము క్రిందఁ జేరి, చలిబాధ నొందుచు, శిలయే
నియ్యాశలముగఁ దేసికొని “రాత్రియైనది. ఇచ్చట నాకెవ్వ
రును దిక్కులేరు. నన్నురక్షించుట కీవృక్షము నాశ్రయించి
యుండు భూతములనే నమ్మియుండుగాక” యని పలికి శయ
నించెను.

ఆసమయమున నావృక్షరాజముపై వసించియున్న
యొక కపోతము మేతకరిగిన తన భార్య, చీకటిపడినను రాని
గారణము నెఱుంగజాలక యీరీతి విలపించెను. “నాబహి
ష్ఠిణ మెచ్చట నున్నదోకదా? ఇంతవఱకు నన్ను విడిచి
యెప్పుడు నుండునదికాదు. అది లేకున్నచో నాసౌఖ్య మం
తయు నిర్ధక్కుమొకదా? అపరిమితానురాగము గలిగి విలసిల్లు
భార్యయొక సత్ప్రవర్తనము భర్త కిహ పరలోక శాఖ్యము
లొనఁగూర్చునని యాద్యులు చెప్పుదురు. అక్కటా! అది
యీవర్షమున కెక్కడవైన బడి మృతినొందినదేమో! అట్లు
యిన నాకిక నేమిగతి?”

అని శోకించుచు నిల్చి పలికిన వాక్యములు బోయవాని వలయందుఁ జిక్కుకొని యున్న కపోతి యాలకించి, మనఁ బున మిగుల సంతోషమంది “పతి చిత్తమునకు సంతోషము కలుగునట్లు వర్తించు కాంతయే పుణ్యవతి యనంబడును. నన్నుఁగూర్చి నామనోహరుఁ డిట్లు ప్రేమపూరిత వాక్యంబు లాడ వినఁ గాంచితిని. ఇక నేను ధన్యురాల నయితిని. నేను కాలునినైన ‘గలిచెద’ నని యనుకొని, పతికిఁ దన విధంబు నెఱుంగఁ జేసి భగవంతుఁ డొనర్చిన దానికిఁ జింతించినాఁడు వలనఁ బ్రయోజనము లేదని చెప్పుచు, మఱియు నిట్లు నెను. “శరణుఁ బొందినవారిని రక్షించుటయే పరమ ధర్మమని ధర్మ శాస్త్రములయందుఁ జెప్పఁబడియున్నది. ఆ నృక్షము క్రింద నున్న బోయ చలిచే మిగుల వడఁకుచున్నాఁడు. నీచేత నయి నంతవఱకు శరణాగతుఁడయిన వీని నాపదఁ బొందకుండ రక్షింపుము.” అని పలికిన కపోతివాక్యములు విని దుఃఖము విడిచి, యక్కపోతము కిరాతుని వీక్షించి మనుజస్వరమున “అన్నా! నీవు మిగుల డస్సియున్నాఁడవు. నూ భాగ్యవశ మున నేడు మాయఁటి కతిధి నయితివి. నీకెక్కి యాతిధ్యము నేనుసలుపవలసియున్నదో యద్దాని నెఱంగి పు” మనిన నా పక్షిమారకుండా కపోతము నీక్షించి “నీపలుకుల కెంతయు సంతసించితిని. చలిబాధచే నాశరీరమంతయు ముద్దయై పోవు చున్నది. ఈబాధ మాన్పు”మని పలికెను. అంతట నక్కపో తము తత్ప్రదేశమున నున్న చిన్న చిన్న పుల్లలన్నియు ముక్కునఁ గొనితెచ్చి ప్రోవుచేసి, సమీపమున నున్న పల్లి

యకుం జని, చివట నగ్నియున్న పుల్లందెచ్చి, యాపాపునఁ బెట్టి, బోయను శరీరముఁ గాచుకొనుమని చెప్పెను. అటుబ్బ కుండగుకిరాతుఁడు తన మేను నాయగ్నిం గాచుకొని శీత బాధను వాసి, తన కాకలి యగుచున్నదని పక్షి కెఱింగించెను. అందుల కుపాయా బేమియుఁ దోచక, యక్కపోతము వాని నీక్షించి, “పక్షుల మాహారంబని యొకటి నిర్ణయింపఁబడి యున్నదా! ఏసమయమున నేది దొరికిన నది తిందుము. నీవు మిగుల నాకలిఁ గొనియున్నాడవు. ఎట్లయిననీయాకలిబాధఁ దీర్పవలయును. అందులకై నీకు నాశరీర మాహారముగాఁ జేసెద” నని పలికి యగ్నిం బడెను. ఇట్లు కపోతము తనకై యర్పింబడుటఁ జూచి యూకిరాతుఁడగ్భతమంది; తన మనంబునఁ-“బ్రపంచమున నింతటి కార్యం బెచ్చటనైనఁ గాంచి యుంటినా! నాచరిత్ర మతినిందకుఁబాత్రమైయున్నది. ఇంక నేటినుండి యిట్టి కూరికార్యము సేయుట మానివేసెదను. నాకీపక్షియే గురుఁడై సద్బోధం గావించెను. ఈకపోతము నానిమిత్తమై తన భార్యను బంధువుల విడిచి యగ్నిం గూలి నది. నేనును నిట్టి దుష్కార్యముల విడిచి హరినిసేవించి ముక్తిసందేదఁ గాక!” యని వైరాగ్య మనస్కుఁడై వలయం దున్న పక్షుల నన్నిటిని విడిచి, పక్షులఁబట్టి పరికరము లన్నియు నచ్చటనే పాటవేసెను.

కపోత మగ్నిలోఁ బడుటఁ జూచి కపోతి తన చిత్తమున “నాయాకలిఁ దీర్పకుండ ముందు నీవెన్నఁడు నాహారము గొనవైతివి. నేను నన్నువిడిచి యదుగుటధర్మమగునా! నదీ తీరములకును, బొదలకడకును, నెలమావిగున్నల కడ

కును, విహరించుటకు నీతోఁగూడ నన్నుఁగొనిపోవు నీలీలలు నాకు మఱువ శక్యమగునా! ప్రాణేశ్వరా! నేనుగూడ నీవు చనిన ప్రదేశమున కరుదెంతును. నీవులేకున్న నాకీబ్రదుకేల? ఇరువురమును స్వర్గముననే సుఖముగా నుండ" మని భర్త దలంచి దుఃఖించుచు నగ్నింబడి, ప్రాణములవాసి, ప్రకాశ మానమైన విమానముమీద నమరులు గొలువ దివ్యతేజ ముతో విరాజిల్లు భర్తంగలిసి సర్వమునకుఁ బోయెను.

బోయయు వీరివర్తనముఁ గాంచి, తానుఁగూడ నట్లగు టకుఁ దలంచి, శరీరంబెల్ల ముండ్లచేఁ గీచికొనిపోవఁ గానన మంతయుఁ జరించుచు, నొకచోట దవానలముగాంచి, సంతోష చిత్తుడై భగవద్భావముసేయుచు నందుఁబ్రవేశించి దేవత్వము నందెను.

౩ ధర్మవ్యాధుఁడు

ధర్మవ్యాధుఁడను వాఁడొక బ్రాహ్మణుఁడు. ఈతఁడు సమస్త వేదశాస్త్రములును సాంగముగాఁ జదివెను. ఈతని కొక రాజపుత్రుఁడు సఖుడైయుండెను. మైత్రిజేసియాతఁడు గూడ నా రాజపుత్రునితో ధనుర్విద్యాభ్యాసముఁజేసియాత నితోవేటకుఁబోయి మృగముల నేయుచుండెను. ఇట్లుండవిధి వశమున ధర్మవ్యాధుఁడు విడిచిన శరము తపము జేసికొను చున్న యొక మునికిం దాకెను. వెంటనే యమ్మునీంద్రుఁడు నేలఁబడెను. ధర్మవ్యాధుఁడు మిగుల భయంబందుచు మునిని

సమీపించి యనునయ నాక్యంబులఁబలికెను. కాని యమ్మ
నీంద్రుఁడు క్రోధము వహించి “నీవు బ్రాహ్మణుఁడనై యుం
డియుఁ బాపకర్మమునఁ బ్రవేశించితివి. కావున, మృగవ్యాధి
జన్ముడ వగుదువుగాక” యని శపించి, పెడియు గరుణించి
“నీవు కిరాత కులమునను జన్మించినను సమస్త ధర్మములును
నీకు బోధయై యుండును. గురుపూజ సేయుదువు. అప
జన్మమున బ్రాహ్మణుడ వగుదువు” అనిపలికెను. ధర్మవ్యా
ధుఁడు మునిశాపమునఁ గిరాతుఁడై మృగమాంసమును విక్ర
యించుకొనుచు గురుశుశ్రూషలు గావించుచుండెను.

ఇట్లుండ కొశికుఁడను నొక బ్రాహ్మణుఁడు శపశ్వీలు
డును సంతతాధ్యయన తత్పరుఁడునునై యొకగ్రామము
వసించుచుండెను. అతఁడొక దినమున నొక వృక్షమూలమున
నాసీనుఁడై వేదముఁ జదువుకొనుచుండఁ, దదీయశాఖాగత
జైన యొక కొక్కెర యాతనిపై రెట్టవైచెను: అందులకా
ద్విజుం డలిగి తలయెత్తి చూచినయంతనే యాకొక్కెరనిశ్చే
తనమై నేలంపడి భస్మమయ్యెను. అనంతరము కొశికుఁడు
మధ్యాహ్నం బగుటంజేసి కృతాహ్నిక క్రియావిధానులై
గ్రామమున కరిగి, యందు శుచులైన విప్రగృహములకు
బోయి భిక్షాచరణము సేయుచు - నొక్క పుణ్యగృహము
వాకిటనిలిచి “భిక్షుందేహి” యనినంతనే నాగృహిణి యాత
నికి భిక్షనిడుటకు రాబోయెను. ఆక్షణముననే మార్గాయాస
మున మిగులడస్సి యామెపతి గృహంబునకు వచ్చెను.
అంతటనాశీలవతి, మగనికిసవర్యులఁజేసి, భిక్షుగొని బ్రాహ్మ

జనకుఁ బెట్టటకు వచ్చెను. కాశికుఁ డామెఁగాంచి కోర్కె పరిపూరిత చిత్తుఁడై “ఓపడఁతీ! ఇంతసేపటి నజకును నిలిపి యవమానించితివిగదా! భిక్షకు వచ్చిన నన్ను మఱచిపోయితివా! యని పలికెను. అందుల కాపత్రివ్రతాతిలకము పతికి సపర్యలు సేయుచుండుట జూనైనదికావున మన్నింపుమని ప్రార్థించెను. కాశికుఁడు దురాగ్రహముదప్పమఱియొండెఱుంగఁడు. అందుచేత నాతఁడామెనుజూచి, “బ్రాహ్మణులకంటె నీవిభుఁడెక్కువ వాఁడా! అవమానింపఁబడిన విప్రులకుఁ గోపము వచ్చినచో శైలకాననసాగరనగరసంయుతమైన ధరాచక్రమంతయు నిమిషములో భస్మమగును.”

అందుల కాసాధ్వీమణి యాతనికిట్లనెను. “బ్రాహ్మణోత్తమా! నాతెఱుగు నీకెఱిగించెదను. వినుము. నాకుఁ బతియే పరమదైవము. నావాఙ్మనఃక్రియలయందుఁ బతి కను గుణ్యముగ నడచుకొందును. ఇంక నీసంగతియంతయు నాకుఁ గోచరమయినది నీవతికోర్కెగడుతుండవు. నీకోపమున నింతకు మున్నే యొక కొక్కెర నిహతబయ్యెఁగాదే! ఇది మదీయ పాతివ్రత్యమహిమఁగాంచితిని. నీప్రకోధమునువిడువనలయును ధర్మము బహువిధముల నుండును. నీపు కేవలము స్వాధ్యాయ పరుఁడవుగాని ధర్మసూక్ష్మమునెఱుంగివు. కావునఁ దడయక మిథిలాపురమునకరుగుము. అందుజేతేంద్రియుఁడును, సత్యవాదియు, మాతాపితృభర్తుఁడును, నగు ధర్మవ్యాధుఁడను కిరాతుఁడున్న వాఁడు. ఆతఁడునీకుసమస్త ధర్మముల నెఱింగించును” ఇట్లు పలికిన యాసాధ్వీ పలుకులకేచ్ఛరుప్రబోంది, యామెకు నమస్కరించి, సెలవుఁ బోంది, ధర్మవ్యాధదర్శన లాలసుండై

పయనంబై యనేక నగరగ్రామంబు లతిక్రమించి చని, మిథిలానగరంబుసాచ్చి, రాజమార్గంబుదఱసి, యచ్చటజనంబులచే ధర్మవ్యాధుడున్నతావెఱిగి, యయ్యెడకేగి, ముందట నల్పమృగ మాంసఖండముల నంగడిబఱచి, యమ్ముచున్నవాని, ననవరత విక్రయాగత జనసమావృత్తు, నక్కిరాతుఁగని, యతి జుగుప్సితంబైన సూణాపణంబుసేరనొల్లకతొలంగి యొక్కయెడ నుడువంతన, నాధర్మవ్యాధుడు బ్రాహ్మణుని రాకంగాంచి, యాతనికడకువచ్చి, పరమభక్తిమొక్కి కుశలంబడిగి, బ్రాహ్మణసాధ్వీ పంపున నీవిటకువచ్చితివికాదాయని యడిగెను. కౌశికుఁడు ధర్మవ్యాధుని యెఱుక కచ్చెరువు బొందెను. అనంతరము ధర్మవ్యాధుఁడా బ్రాహ్మణుని దన గృహమునకుఁ దోడ్కొనిపోయి బహువిధములఁ బూజించి, అహింసేత్యాది పరమధర్మములఁ గూర్చి యుపదేశించెను. పిమ్మట కౌశికుఁడు ధర్మవ్యాధుని వీడ్కొనినిజగ్రామమునకుఁ బోయి, ధర్మపరుడై, పరమేశ్వరధ్యానంబున నుండెను.

ధర్మవ్యాధుఁడును ధర్మవ్రతానుచరుడై, యపర జన్మమున భూసురుడై విరాజిల్లెను.

“తే॥గీ॥ హింససేయనివాఁడు లేఁ శ్రీ డిజ్జగమున
నొక్కడైనను దమతమ శ్రీ యోపినట్లు
హింస తెరవున కెడగల్గి శ్రీ యేగవలయు
నదియెఁనూవె యహింస నా శ్రీ నతిశయిల్లు.”

ఆ॥ పాపవర్తనుఁడు శ్రీ బ్రాహ్మణుడయ్యును
నిజము శూద్రుకంటె శ్రీ నీచతముఁడు

సత్యశౌచధర్మ శ్రీ శాలిసూద్రుండయ్యు.
సతఁడు సద్విజుండ శ్రీ యనిరి మునులు.

4 నాడీజంఘుఁడు.

పూర్వమొక బ్రాహ్మణుఁడు స్వకలచారధర్మముల విడిచి, బోయదానిని భార్యగాఁజేసికొని, యనుదినమునుగిరా తులఁగూడి వేటకుఁబోవుచు, మాంసముఁదినుచు భోగాసక్త చిత్తుఁడై కాలము గడుపుచుండెను. ఇట్లుండిధనమార్గమరసి, కొందఱువైశ్యులతో స్నేహముఁజేసికొని, వారు వర్తకము న్నకై దేశాంతరముఁబోవుచుండ, నీబ్రాహ్మణుఁడుగూడ వెంటఁ జనెను. వారందఱునునట్లుపోవుచు నొక్క మహారణ్యమునఁ బ్రవేశించిరి. అప్పుడొక మదగజమాన ర్తకసంఘముపై గవయ, వారందఱును భయమంది నల్లొక్కులకునుఁ బాళిరి. భూసురుఁడును నొకమార్గమునుబట్టి పోయిపోయి యొకచో జొంపమై మిగుల పొడవుగలిగియున్న యొక వటవృక్షమును గాంచి, దానిక్రింద సేదఁదీర్చుకొనుట కాసీనుఁడైయుండెను. అప్పుడచ్చటికి నాడీజంఘుఁడును నామంబునఁ దనరు ఒక మొకటివచ్చి యాభూసురుని విల్పించి “బ్రాహ్మణోత్తమా! నీవెచ్చటనుండి యెచ్చటికిఁబోవుచు నిచ్చటి కరుదెంచినావు? నిన్నుఁ జూచినయంతనే నాస్వాంతమున సంతసము జనించి నది. నీవునాయింటి కతిథివైతి” వని పలికెను. అందులకా భూసురుఁడు కొక్కెరఁజూచి యిట్లు పలికెను. నేనుభూసురుఁడను. నన్ను శౌతముఁడందురు. బాల్యమున నేవిధమగు

శాస్త్రములుఁజదువక కులధర్మముల నెల్లఁ బరిత్యజించి యొక
 బోయతను నాలిగాఁజేసికొని ధనార్జనానకచిత్తమున వర్త
 కులవెంబడి వచ్చుచుండ మహారణ్యమధ్యమున వనగజం
 బొకటిమదించిమామైఁగవిసెను. మేమందఱమునుభయమంది
 నలుదెసలఁ బరుగులిడితిమి. శాగ్యవశమున నేనునీలయము
 జేరుకొంటిని.” అనిపలికిన నబ్బకంబుముదంబంది యాబ్రా
 హ్మణుని విలోకించి“నీదాఁద్ర్యమునేనువాపెదను. నీవిచార
 ముడుగుము. నేనొసంగునాతిధ్యముస్వీకరింపు”మనివచియించి
 మందాకినీ నదియందుఁదానుదెచ్చినమత్స్యములనుఁబకవ్వము
 జేసి, వన్యఫలములతో నాహారముఁబెట్టి సంతృప్తునిఁజేసెను.
 ఆరాత్రిభూసురుఁడు బకమునిర్మించిన పల్లసెజ్జం గాలము గడ
 పెను. మగునాడుదయమున నాకొక్కెర భూసురున కిట్లుపలి
 కెను. “భూసురోత్తమా! స్నేహితుఁడును,గనకమును, రజిత
 మును,బుద్ధియును దాఁద్ర్యమునువాపునని మున్నుశుక్రుఁడు
 చెప్పియున్నాఁడు. ఈనాల్గింటియందును మిత్రుఁడెక్కుఁడై
 తనరుచుండును. నేను నేటినుండి నీకు మిత్రుఁడనై మెలంగు
 చుందును. ఇచ్చటికనతిదూరమున మధువృజమను పురం
 బొందుకలదు. దానినిఁబరిపాలించు విరూపాక్షుఁడనుదానవ్రు
 డు నాకుహితుఁడయి యున్నవాఁడు. నీవు తిన్న గానాతనికడ
 కరిగి, నేను, పంపితినిని చెప్పుము. ఆతఁడు నీకుఁగావలసిన
 ధనంబునొసంగును.”అనిపలికి యామధువృజపురమునకరుగు
 మార్గముఁజెప్పెను. అంతటనాభూసురుఁడు బకము చెప్పిన
 తెరపు ననుసరించి చని, యాపురంబును జేరుకొని విరూపా
 క్షునిగాంచి “ నేను నీహితుఁడగు నాడీజంఘుఁడు పంపగా

వచ్చిన భూసురుడను. నా దారిద్ర్యబాధ నీవుతీర్చగల సమర్థుడవని యాతఁడు నన్ను నీకడకుఁబంపె”ను. అని పలికెను రాక్షసేంద్రుఁడతండధముడని గ్రహించి, “ నీవేకులమున జన్మించినాడవు. నీవృత్తియేమి? ఎట్టివిద్యల నభ్యసించితివి” యని యడిగెను. ఆ బ్రాహ్మణుఁడొక్కొత్తయు దాచక తన నిజవృత్తాంతమంతయు నాతనికిఁజెప్పించెను. ఆ బ్రాహ్మణుఁడెట్టివాఁడైనను, నాడీజంఘుని పంపున వచ్చుటంజేసి, సహాయము సేయదలంచి రాక్షసేంద్రుఁడతని కాదినంబున వలసిన యాహారము సమకూర్చుటకుఁ దగినవారిని నియమించి మఱునాఁడు భూసురులకుఁ దన యింట విందుఁజేసి, యా బ్రాహ్మణునిగూడ వారిలోఁగలిపి, యాతఁడు మోయలేనంత కనకము - రత్నములు మొదలగునవి యిచ్చి పంపెను. ఆ బ్రాహ్మణుఁడు మిగులముదంబునుచు, నాద్రవ్యమునుమూపును వీపును గొంతునోవ, మోసికొనిపోయి బకంబున్నస్థలముఁజేరెను. ఆకొక్కెర యాతని నాదరించి, తనమిత్రునికతమున భూసురుఁడు భాగ్యవంతుఁడయ్యెనని సంతసించుచు, నూర్గాయాసమున డస్సియున్న యాతనికిఁ దన పక్షములచే విసరి, యాహారమునఁ దృప్తుఁజేసెను. అంత నారాత్రిబకము నిద్దరబోవుచుండఁ గృతఘ్నుడగు నా బ్రాహ్మణుఁడు మరుచటి దినమున నాహారమునకై యొచ్చించి, “ఈబకము మిగుల ముడించియున్నది. దీని నాహారముగాఁజేసుకొందు’నని తలంచి యొక కావ్యముఁదెచ్చి దానిచేబకమునుజంపి, యీకలఁదీసి వేసి, యందు మాంసమును దీసికొని, ఊక్క నచ్చటఁబాఱవేసిపయనమయ్యెను.

అంతనక్కడఁ దెల్లవాఁజినయంతనే విఘాపాత్ముడు తనమనంబునఁ గలతనంది “ఈకలతకుఁ గారణమేమైయుండును. అనుదినంబు నీవేళకు నాసఖుడగు నాడీజంఘుడు వచ్చుచుండనే నేడేలరాడు! ఆ బ్రాహ్మణుడేమయిన నాతని యెడలఁ గీడు తలంచెనేమో?” యని విచారించి భటులఁ బంపెను. ఆభటులువచ్చి కొక్కెర యీకలు తీయఁబడి యుండుటయు దాని డొక్కయుఁజూచి, కడురయమున నరిగి దాన వేండ్లనకుఁ దెలిపి యాతని యనుమతిని బ్రాహ్మణుడరిగినమార్గమునుబట్టి చని, యాతని నెట్టకేలకుఁ బట్టుకొని చేతులు విఱచికట్టి విఘాపాత్మునికడకుఁదెచ్చిరి. అతఁడు భటులనుఁజూచి, ఈకృతఘ్నుని నాయొద్దకేలతెచ్చితిరి? వీనిం జంపి తినుఁడు. లేక మఱేమయినఁజేయుఁడు.” అనిచెప్పెను అంతటనాభటులు బ్రాహ్మణుని దీసికొనిపోయి పురము బయలునఁజేర్చి శరీరమునుండి రక్తముకారునట్లు పొడిచి, పాత్రవేసినను నాతని నక్కలయినను స్పృశింపలేదు. కృతఘ్నుల శరీరమును నక్కలయినను స్పృశించుటకు రోయునుగదా !

అనంతరము మిత్రుని మృతికి విఘాపాత్ముడు, మిగుల చింతించుచు, నాతనిఁడొక్కఁడేరఁబంచి, దానిందెచ్చిన తరువాత దాని కగ్నిసంస్కారముఁ గావించెను. తరువాతదానవ భర్తకడ కమరేంద్రుఁడువచ్చి హితుని మృతికిఁ జింతించుచున్న యాతనికిట్లనెను. “రాజేంద్రా! నీహితుడగు నాడీ జంఘుడు చతుర్ముఖునకు సఖుఁడు. అతనికై నీవువగవలదు. ఆనాడీజంఘు డనుదినము నతనికడ కరుదెంచుచుండుటకుఁ

జతుర్ముఖుఁడు కోరుచుండును. పలుమాఱు బ్రహ్మపాలికి బోవకుండుటంజేసి, నాడీజంఘుఁడిట్టి యవసంబొందినాఁడు ఆతఁడు నీకనుంగు నెచ్చెలి యగుటంజేసి, డొక్క కగ్నిసంస్కారంబొనర్చితివి, అది మంచికార్యమే, నీవగ్నిసంస్కారముచేసి వచ్చినతరువాత నాచితిసమీపమున, నొక గోవు తన వత్సమునకుఁబాలుగుడుపుచుండ, నావత్సమునోటినుండి వచ్చుఘేనము వాయువశమున పొదవైబడెను. ఆకారణమునఁజతుర్ముఖునిమహిమచేనాడీజంఘుఁడుసజీవుఁడయ్యెను' ఇట్లు చెప్పచుండఁగనే నాడీజంఘుఁడచ్చటికి వచ్చెను. మిత్రుఁడు సడీవుఁడైనందులకు విరూపాక్షుఁడుసంతోషముతో నాతనిఁ గౌగలించుకొనెను. తనమూలమున నాబ్రాహ్మణున కట్టిదీనదశసంభవించినదనియెఱింగి రాక్షసభటులచే శిక్షింపఁబడి, యావల బాటవేయఁబడిన బ్రాహ్మణుఁడు సుఖమై యుండునట్లువరమిమ్మనికోరెను. ఇందుండట్లనుగ్రహించెను. భటులు భూసురునివిడిచిరి. నాడీజంఘుని కోరిక ననుసరించి విరూపాక్షుఁడా బ్రాహ్మణునకు మరలధనమిచ్చిపంపివేసెను.

5 భీష్మఁడు

కురుకులదీపకుఁడగు శంతనుఁడను రాజేంద్రుఁడొక నాడు గంగాతీరప్రాంతారణ్యభూమికి, మృగవిహారమునకుఁ జని, యందందుఁజరించి డస్సి, యొక్కతరుచ్ఛాయను విశ్రమించియుండెను. ఆసమయమున నాతనికొక భువనమోహిని

యన నొప్పు స్త్రీకనిపించెను. ఆమెం దిలకించినయం తనే శంతనుని చిత్తము చలించెను. ఆమె హృదయమునుగూడ శంతనునియందు జక్కెను. ఇరువురును గొంతసేపు మానముగ నుండిరి. పిదపనాసతీమణి శంతనునిజూచి“భూకళత్రా! నేను నీహృదయమునందున్నకోరిక గ్రహించితిని. నీవునన్ను సతిగాఁగొనఁదలఁచితివేని, నన్నెప్పుడును నొవ్వనాడననియు నేజేయుపనులను వారింపననియు, వాగ్దానమిచ్చి గ్రహింపుము. ఎప్పుడైనను నేనుచేయుపని కాటంకముఁగలిగించితివేని యాక్షణమున నేనిన్ను విడిచిపోవుదు”ననివచించెను. మనుష్యస్త్రీరూపధారిణియగు నాగంగ పలుకులకు సమ్మతించి శంతనుఁడామెను సతిగా గ్రహించి నిజపురమునకుఁ దోడ్కొనిపోయెను.

కొన్నాళ్ళకు గంగ గర్భము ధరించియొకకుమారునిఁ గనెను. ఆమె యాశిశువును గంగాజలములందుఁ బాటవైచెను. ఇట్లేయామెమఱియార్వర సుతులంగని జలాబులందుఁ బాటవేసెను. ఇయ్యది ఘోరకృత్యమనియెఱింగియుఁ దన్నెక్కడ నాగంగ విడిచిపోవునోయని శంతనుఁ డామెను వారింపకయుండెను. మఱికొన్నాళ్ళకామె యష్టమ గర్భమున నొక కుమారుఁ డుదయించెను. ఏమి ప్రయోజనమున్నది? గంగ యాకుమారునిగూడ యధావ్రకారముగ జలములయందు విడువఁబోయెను. ఈసమయమున శంతనుఁడు పుత్రమోహమును విడువఁజాలక గంగంజేరి “నీవు గొడ్డాలివలెనుంటివి. తొలుత నీతోఁ జేసిన బాస ననుసరించి యింతకుమున్ను నీవు కన్నసుతులను గంగ కర్పించు

చుండఁజూచి సహించితిని. ఈసుతునిమాత్రము విడువఁ జాలను. నీఘోరకృత్యమును నేడు సంపూర్ణగ వారింపఁ దలఁచితి”నని కోపముతోఁబలికెను. అందులకామె యిట్లు పలికెను. “నృపాలా! నీకునునాకును సఖ్యమునేటితోసరి. ఇంతవరకును నన్ను నీవెవ్వరిగా భావించితివో? నేనుగంగను. వసిష్ఠుని శాపవశమున వసువులు భూమియందు జన్మింపవలసి వచ్చి నన్నువిలోకించి “మేమితరులకుఁ బుట్టఁజాలము. నీ యందు జన్మింతుము. చిరకాలము మేము భూమిపై నుండ నియట్లుజేయు”మని పలుకుటఁజేసి వారికి హితము గూర్చు నీకుభార్యనైవారింగొంచియన్లునర్చితిని. ఈయప్తమపుత్రుఁడు భూమిపైఁజిరకాలముండియశమందును ఈతిఁడు పెద్దవాఁడగు నంతవరకును నాయొద్ద నుండు” నని చెప్పి కుమారుని దోడ్కొని చ నెను.

—| యా వ రా జ్యా భి షే క ము. |—

తన కుమారునకు గంగాదేవి దేవవ్రతుఁడని పేరుఁ బెట్టెను. ఆతఁడు పరశురామునియొద్ద సమస్త శస్త్రాస్త్ర విద్యల నభ్యసించెను. ఒకనాఁడు దేవవ్రతుఁడు గంగాతీరస్థునైకత ప్రదేశమున శరలాఘవము - గరలాఘవమునుఁ జూచుకొనుచుండెను. ఆసమయమున నచ్చటికి శంతనుఁడు వచ్చి యా కుమారుని దివ్య తేజమున కదృశితమందుచు నట్టె నిలిచి యుండెను. అప్పుడు గంగ యరుదెంచి కుమారుని చేయిఁబట్టుకొని శంతనునికడకుదీసికొనివచ్చి “నీకుఁదనయుఁ డగు నీనిం దోడ్కొనిపో”మనిచెప్పియొప్పగించెను. శంతనుఁ

డపరిమితానందము నందుచుఁ గుమారుని దోడ్కొని నిజ పురమునకువచ్చి, యొకశుభదినమున నాతనికి యశావరాజ్యాభిషేకము గావించెను.

— శ్రీ బృహద్రాచర్యవ్రతము —

యశావరాజ్యాభిషిక్తుడయిన దేవవ్రతుండు తన ధర్మవర్తనముచేఁబ్రజలవినుతికి బాత్రుడగుచుండెను. తనపుత్రుని సంగణములకు శంతనుఁడెంతయో సంతసించుచుండెను. ఈవిధమునఁ గొన్ని సంవత్సరములు గడిచెను. ఒకనాఁడు శంతనుఁడు యమునా తీరమునకుఁ బోయి యచ్చట నోడనడుపుచున్న యొకకన్యనువిలోకించి, దానిసౌందర్యమున కచ్చెరువుబొంది, సమీపించి యామెవృత్తాంత మడిగెను. అందులకామె యిట్లుప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. ‘నేనుదాశరాజునకుఁ బుత్రికను. నన్ను సత్యవతియందురు. ధర్మార్థమియమునపై నోడనడుపుచుందును.’ శంతనుఁ డాపలుకులవిని, యామెను బరిణయం బొడఁ దలఁచి దాశరాజుజేరి యాతనిచేఁ బూజితుండై తన యభీష్టముఁ దెలిపెను. అందులకు దాశరాజు తన సమ్మతిని జూపెను. కాని యొక్క యాటంకము మాత్రము పెట్టెను. మత్స్యగంధియందు జనించిన కుమారుని రాజుగాఁ జేసినచో నామెను శంతనునకిచ్చి వివాహము సేయుదునని చెప్పెను. గంగయందు జన్మించి యువరాజైనయున్న భీష్ముని దలఁచి శంతనుఁడు దాశరాజునకేమియుఁ బ్రత్యుత్తరమియఁజాలక నిజపురమునకు మరలిపోయెను.

శంతనుఁ డిల్లుఁ జేరెనను మాటయేగాని, యాతఁడు నిద్రా హారములకు దూరుఁడయ్యెను. మత్స్యగంధిపై నున్న ఘోహముచే నాతఁడునానాటికిఁగొప్పించుచుండెను. తండ్రి విధము గాంగేయుఁడు చూచి, యాతనింజేరి నెమ్మదిగా నిల్లు పలికెను. “జనకా! నీవు వేటనుండి వచ్చిన నాటనుండియు రాజకార్యములయందు వర్తించుచుండుట లేదు. నీవెందులకో దీర్ఘచింతాపరుఁడవైయున్న విధము నాకుఁబొడగట్టచున్నది. రాజ్యమంతయు సకలవిధ సస్యాభివృద్ధిం బొందుచున్నది. ప్రజలెల్లరు సుఖముగా నున్నారు. మనకు శాత్రువశాధ యావంతయు లేదు. అట్టిచో నీపరితాపమునకుఁ గారణ మేమి?” కొడుకు పలుకులకుఁ దండి యిట్లనెను. ‘కుమారా! ఏక పుత్రవంతుఁడును పుత్రులు లేనివాడును నొక్కటియేయని పెద్దలు చెప్పదురు. ఇదియుంగాక నీవు మహా బలపరాక్రమ శౌర్య విరాజితుఁడవు. యుద్ధప్రియుఁడవు. నేను నీజీవితమునకు నమ్మజాలక యున్నాను కావున నాకొకకన్యను వివాహమాడవలయునను కోరిక గలిగినది.’

తండ్రిమాటలువిని, గాంగేయుఁడు నెమ్మదిగా తండ్రి యొద్దనుండు నాపులవలన నాతనిచిత్తము సత్యవతి (మత్స్య గంధి—యోజనగంధి) పైజిక్కియుండుట గ్రహించెను. అనంతరము భీష్ముఁడు దాశరాజుకడకేగి, సత్యవతిని దన తండ్రికిచ్చి పెండ్లిసేయుమని కోరెను. దాశరాజు గాంగేయుని విల్పింకించి, “యువరాజా! నీవు పరమ పావనమూర్తివి. సకల ధర్మార్థవిదుఁడవు. తండ్రికొఱకు కన్యక నడుగవచ్చితివి. నేను సంతోషించితిని. మీతో బాంధవ్యమునందుటకన్న నాకుమఱి

యొక భాగ్యమేమియును లేదు," అని శంతనమహారాజుతోఁ జెప్పినమాటలనే మరలఁ జెప్పెను, ఆమాటలు విని పితృభక్తిపరాయణుడగు దేవప్రతుఁడు దాశరాజుఁగాంచి "దాశరాజా! నీవిందులకై సంశయింపవలదు. శంతనునకు సత్యవతి యందు జనియించు నందనుఁడే రాజకాగలఁడు. ఆతఁడే కులవిస్తారకుడగు" నని పలికెను. దాశరాజుండులకు సంతోషించి యాతనికి మరల నిట్లనెను. "నీవు ధర్మవ్రతాచారపారీక్షణుడవగుటచేత, నట్లు పలికితివి. నీకున్న బుద్ధి నీకుమారులకుండునా! వారు నీధర్మము ననుసరింతురా?" గాంగేయుఁడ మాటలువిని యచ్చటినారెల్లరు వినుచుండ దాశరాజును విలోకించి, "గుర్వర్థము నేను వివాహమును మానుకొనుచున్నాను." అని శపథముజేసెను. ఆహా! భీష్ముని పితృభక్తి నర్థనాతితముకదా! తండ్రికొఱకు రాజ్యము వలదనుటయే గాక, యాజన్మాంతము బ్రహ్మచారి నై యుందునని ప్రతిజ్ఞ జేసెను. గాంగేయుని ప్రతిజ్ఞకు బృందారకులు సంతసించి యాతనికి భీష్ముడని పేరుబెట్టిరి. నాటినుండియు నాతఁడు భీష్ముడని పిలువఁ బడుచుండెను. భీష్ముఁడవిధమునఁ బ్రతిజ్ఞ జేయుటచేత, దాశరాజు సత్యవతినిచ్చి శంతనునకు వివాహము జేసెను. శంతనుఁడు భీష్ముని పితృభక్తికి సంతసించి యాతనికి స్వచ్ఛందమరణము వరముగానిచ్చెను.

—♦ గు రు ధి క్కా ర ము ♦—

శంతనునకు సత్యవతియందుఁ జిత్రాంగద, విచిత్ర వీర్యులను నిరువురు కుమారు లుదయించిరి. వీరికి యుక్తవ

యస్సు రాకపూర్వమేతండిమ్మతినందెను. భీష్ముడు చిత్రాంగదుని రాజుగాఁజేసెను. కాని యతఁడొక గంధర్వునిచే వనింపఁబడెను. తరువాత విచిత్రవీర్యుని రాజుగాఁజేసి, భీష్ముడు రాజ్యరక్షణముఁ సేయుచుండెను. కొన్నాళ్ళకు భీష్ముడు చారణాసికేగి, యచ్చట రాజమందిరమునకు స్వయంవరమునకు వచ్చిన రాజుల నెల్లరఁ దృణీకరించి, కాశీరాజ పుత్రికలగు అంబ, అంబిక, అంబాలికలను మువ్వరనురథముపై నెక్కించుకొనివచ్చుచుండెను. ఆతనిందాకిపెక్కుమందిరాజులొడిపోయి నిజపురములకు మఱలిపోయిరి. ఇట్లు మువ్వరు కన్యకలతో భీష్ముడు నిజనగరముజేరి, వారలను విచిత్రవీర్యునకిచ్చి వివాహముసేయఁదలంచుచుండఁగానందు అంబతానదివఱకేసాల్వరాజును వరించియుంటినని భీష్మునితోఁ జెప్పెను. అంతట భీష్ముడామెను శౌరవముగా భూసురులనుఁదోడిచ్చి సాల్వరాజుకడకుఁ బంపి, యంబికాంబాలికలను విచిత్రవీర్యునకొసంగి మహావైభవముతోఁబెండ్లిఁ జేసెను.

తనకడకుఁదెంచినయంబనుజూచిసాల్వుడు 'భీష్ముడు నిన్ను రథముపైఁ బెట్టికొని తెచ్చినాఁడు. అన్యనిచే స్పృశింపబడిన నిన్ను నేను గ్రహింప"నని నిరాకరించెను. అప్పుడామెమరల భీష్మునికడకువచ్చి సాల్వునిమాట నెఱిగించి, తన్ను విచిత్రవీర్యునకిచ్చి పెండ్లిసేయుమనికోరెను. "అన్యైశక్త హృదయవగునిన్ను నాతమ్మునకిచ్చి వివాహము సేయ"నని భీష్ముడామెకు గట్టిగాఁ జెప్పెను. అంతట నంబ తనకు మార్గమేమియుఁ దోచక తిన్నగా పరశురాముని యొద్దకుఁబోయి యీవృత్తాంతమంతయు నెఱిగించి, తన్ను

రక్షింపుమని వేడికొనెను. పరశురాముడు గాంగేయుని రావించి, యంబను విచిత్రవీర్యునకిచ్చి పెండ్లిసేయుమని చెప్పెను. ఎన్నివిధములఁ జెప్పినను భీష్ము డందుల కంగీకరింపలేదు. ఈ విషయమున నా గురుశిష్యులకు ఘోరయుద్ధము జరిగెను. పెక్కుదినములు యుద్ధమయిన పిదపఁ బరశురాముడు, శిష్యునిఁజూచి, “గాంగేయా! నీ ధర్మసంధత కెంతయు మెచ్చితి” నని శ్లాఘించి, పిదప-నంబతో “కుమారీ! భీష్ము డధర్మకార్యము సేయఁడు. నేను చేయవలసినపని జేసితిని. ఇక నేచేయునది లేదు. నీ యిచ్చవచ్చినయట్లు పొమ్ము” అని పలికెను. అంబ పరశురామునకు నమస్కరించి తన కిట్టి స్థితి వచ్చుటకుఁ గారణము భీష్ముడు కావునఁ దపముననైన నాతని సాధింతునని యెంచి, యరిగెను.

—: ప్రతిజ్ఞానిర్వహణము. :—

విచిత్రవీర్యుడు సంతానము వడయకుండనే మరణించెను. వంశము నిలచుటకు మార్గమేమియు లేదయ్యెను. అప్పుడు సత్యవతి ఘోరసముద్రమునఁగూలి, భీష్మునితో వైవాహముఁ జేసికొని కురువంశము నిలువఁబెట్టుమని పలికెను. భీష్ముం డందులకు సమ్మతంపలేదు. ఆతఁ డామెకు భక్తిపూర్వకముగ నమస్కరించి, “నేనొనర్చిన ప్రతిజ్ఞకు భంగము గలిగించితినేని జగంబులు నవ్వవా! సూర్యుడు వేడిమిని, చంద్రుడు చల్లదనమును, విడిచినను నేనుమాత్రము నా శపథమునకు న్యతిరేకముగాఁ బ్రవర్తింపను.” అని పలికెను. అంతట సత్యవతి తన ప్రథమపుత్రుడగు వ్యాసుని దలంచి

నంతనే, యతఁడరుదెంచి, నమస్కరించి, తన్ను రావించు ఊహుఁ, శారణము జెప్పమని కోరెను. ఆమె తన పుత్రుల మరణ మెఱ్ఱింగించి, విచిత్రవీర్యుని భార్యలందు ధర్మవిధిని బుత్రోత్పత్తిఁ గావింపుమనెను.

వ్యాసుని కృపవలన విచిత్రవీర్యుని భార్యలగు నంబికకు ధృతరాష్ట్రుఁడును-అంబాలికకుఁ బాండరాజును జనించిరి. అంబిక దాసికిగూడ విదురుఁడను వాఁడొకఁడు పుట్టెను. ధృతరాష్ట్రునకు యుక్తవయస్సు రాగానే భీష్ముఁడతనిని తాజుగాఁజేసెను. పాండరాజు యువరాజయ్యెను. అనంతరము భీష్ముఁడు-ధృతరాష్ట్రునకు గాంధారిని, పాండరాజు నకుఁ గుంతిమాదులను వివాహముఁజేసెను. ధృతరాష్ట్రుని పుత్రులే కౌరవు లనంబడిరి. పాండరాజునకు ధర్మ భీమాద్జన నకుల సహదేవులను నేవురు పుత్రు లుదయించిరి.

—:0 యు ధ ము. 0:—

పాండరాజు మరణానంతరముధృతరాష్ట్రుఁడే యాతని కుమారులను బెంచెను. కురుకుమారులను, పాండవులును ద్రోణాచార్యునియొద్ద నుండుప్రాత్రువిద్యల నభ్యసించిరి. పాండవులు ధర్మబుద్ధి గలవారగుటచే ప్రజల వినుతికి బాత్రులగుచుండిరి. ఇయ్యది కౌరవుల కసూయగలిగించెను. కౌరవులు పాండవుల కనేకకష్టములఁ గూర్చిరి. తుదకు గౌరవాగ్రజుఁడగుదుర్యోధనుఁడొక మాయాదురోదరమునుగల్పించి, పాండవుల రాజ్యశ్రీల హరించుటయేగాక, నిండుసభయందు బాండవధర్మపత్నియగు ద్రౌపది కట్ట పుట్టము తొలిచి

పరిభవించిరి. ఈ సందర్భమునఁ బాండవులు పండ్రెండేండ్లు వనవాసమును, నొక్కయేఁ డజ్ఞాత వాసమును జేసివచ్చి తమ రాజభాగము దమకిమ్మనియడుగుటకుఁ గృష్ణునిరాయబారిగా బంపిరి. కృష్ణుడు చెప్పవలసిన మాటలన్నియు ధృతరాష్ట్ర దుర్యోధనులతోఁ జెప్పెను. కానిసంధిపాసంగలేడు. అందు చేతఁ గౌరవులకును, బాండవులకును కలహము వాటిల్లెను. భీష్మునకుఁ గౌరవ పాండవులయందు సమానమైన ప్రేమయే యుండెను. కాని పాండవులు ధర్మసంఘులగుటచే వారియందు

త్సల్యమెక్కువ. యుద్ధమునకు ముందు, దుర్యోధనుడు భీష్ముని దండనాయకుఁడుగా నుండుమనికోరెను. అప్పుడతం డిట్లు చెప్పెను. “కుమారా! నీవుకోరినట్లు నేను సర్వసైన్యాధిపత్యము వహించెదను. యుద్ధమున నేనెవ్వరికిని భయమం దనుగానియస్లునునిమాత్ర మెదిరింపఁజాలను. అస్త్రవిద్యయం దాతఁడు నాకన్న మేటి. ఎందఱైనను దునుమాడుదును గాని పాండవులదునుముటకు మాత్రము నాచేయియాడదు. ఇంక నొకసంగతి చెప్పవలసియున్నది. తొల్లి నాచేతఁ బరాభవించఁబడిన యంబ శిఖండియై ద్రిపదునకుఁదనయుఁడుగా జన్మించెను. నేనాతనితో రణమొనర్చును. అతఁడు శరప్రయోగముఁ జేసినను నేనెదురు ప్రయోగింపను.”

తరువాత యుద్ధ మార భమయినది. సర్వసైన్యాధిపతియై భీష్ముడు యుద్ధరంగమున నవతరించి తనయోధులఁ గాంచి యిట్లుపలికెను. “వీరులారా! ఖత్రీయులకు యుద్ధమే క్రీడాప్రదేశము. అదియే తెరువఁబడియున్న స్వర్గద్వారము.

తోల్లి మనపూర్వులందఱును యుద్ధములజేసియె సత్కీర్తి నొచ్చించియున్నాను. మీరును వారిమార్గముననుసరింపుడు.”

గ్రంథ పదిదినములు యుద్ధముజేసెను. ఈసమయములోఁ బాండవ బలములు మిగుల దీనదశకువచ్చెను. రెండుసారులు అర్జునునకుఁ బౌరుషము గలిగించుటకు, భీష్ముని జంపుదునని పలుకుచుఁ గృష్ణుఁడు రథమునుండి క్షేలకు లంఘించి చక్రహస్తైఁడైన మురారింజూచి భిష్ముఁడు చేతులు జోడించు కొని యిట్లుపలికెను. “నందనందనా! ముకుందా! ధర్మసం రక్షణార్థమై నీవు పాండవుల పక్షముననిలిచియుంటివి. నిన్నెది రించువాఁడీ మూడు లోకములయందును లేడు. భీష్మునిఁ జంపెదనని నీవు పలికినంతమాత్రమున నేను భయమందను. నీచేఁ జచ్చుటకన్న నాకు నుజ్జయొక పుణ్యమేమియులేదు. కృష్ణా! రమ్మ. నీచక్రమున నాశిరము దునిమి ముక్తిదయ సేయుము.” ఆమాటలకుఁగృష్ణుఁడుమాటలాడలేక పోయెను. మొత్తముమీద భీష్ముఁడొనర్చిన పదిదినముల యుద్ధములో పాండవులు జయమనుమాట నెఱుంగరు. పాండవబలములో బెక్కిండ్లు యోధులు మడియుచుండిరి. ఇట్లుండ నొకనాటి రాత్రి ధర్మరాజు భీష్మునిసన్నిధికి రహస్యముగాఁబోయి నమ స్కరించి నిలుచుండెను. భిష్ముఁడతని కుశల ప్రశ్నములడిగి యర్థనిశియందుఁ నచ్చుటకుఁ గారణమేమని యడిగెను. అందు లకు ధర్మరాజు తనముఖంబున వైన్యముఁదోప“తాతా! మా వైన్యములు చావకయుండువిధమును, మాకురాజ్యములభించు

మార్గమును జెప్పము.” అని పలికెను. “నేను యుద్ధము సేయుచున్నంతవఱకు మీకు జయము కలుగ”దని గాంగే యుఁడు బదులు చెప్పెను. ధర్మరాజు భీష్మునితో నిట్లు మరలఁ బలికెను. “పితామహా! శూలపాణియగు రుద్రుని విభమున నీవు రణభూమిం బ్రవేశించి, యోధులఁ దునుమా డుచున్న నిన్నెవ్వఁడు వారిఁపగలఁడు. నీయనుగ్రహము బడ యఁదలఁచి వచ్చిన నాకు నిన్ను గెలుచు విభము జెప్పి రక్షింపు’ మని యడుగుచుఁ బాదములపైఁ బడెను. నిష్కల్మషచరిత్రుఁడగు, ధర్మపక్షపాతియనగు భీష్మఁడు ధర్మ రాజున కిట్లు జెప్పెను. “ధర్మనందనా! నిశ్చయముగా రణం బున నన్నెవ్వరును గెలువఁజాలరు. నీవ్లొ నన్నుఁ బ్రార్థిం చుచుండుటంజేసి, ధర్మసంఘండవయిన నీ కుపకారముసే యక తప్పదు. నేను పుడమిబడినఁగాని మీరు విజయలక్ష్మీ లాలితులుకారు. నేను శిరముల ధరింపనివానితోడను, అంగ నాపూర్వనితోడను, అంగ నాభిధానునితోడను ఁణంబొన ర్పను. కావున మీరు నన్నుఁ గూల్పుట కొక యుపాయము చెప్పెదను. ద్రుపదుని పుత్రుఁడయిన శిఖండిని బురస్కరిం చుకొని అన్తనుఁడు నన్ను గెలువవచ్చును.’

ఆహా! భీష్మఁడెట్టి స్వాధ్యత్యాగి! ధర్మపరులగు పాండ వులకు జయము గూర్పఁదలంచి తన ప్రాణములు విడుచు టకుఁ గూడ సిద్ధమయ్యెనుగదా! భీష్ముని సెలవుబొంది ధర్మ రాజు శిబిరమునకుఁ బోయి యా నృత్తాంతము వాసుదేవున కును దన తమ్ములకును నెఱిగించెను. భీష్మునిఁ జంపనలసి

వచ్చినందుల కర్జునుఁడెంతయో విచారించెను. తుదకాతండు శిఖండిని బురస్కరించుకొని, భీష్మునిఁదాకి నేలఁ గూల్చెను. ఆ లోకకైక వీరుఁడగు భీష్ముఁడు నేలఁబడక శరము లూతగాఁ జేసికొని పడియుండెను. భీష్ముఁడు పడినయంతనే యుభయ పక్షముల వారును యుద్ధమునాపి యాతనిం జేరిరి. భీష్ముని యాజ్ఞ ననుసరించి యర్జునుం డాతని యంపశయ్యకుం దూపులతోఁ దలగడఁజేసెను. అంతట భీష్మ డచ్చటనున్న వారిం జూచి “నేను ఉత్తరాయణము వచ్చువఱకు నీశరశయ్యయుండే యుందును. అంతవఱకు నన్ను రక్షింపుచుండు” డనిపలికెను. భీష్మరక్షణమునం దనేకులుకుసుపాండవులచేనియమింపఁబడిరి.

గాంగేయునకుఁ గృష్ణునియం దతి భక్తి కలదు. అంప శయ్యనున్న యీతఁడు నిర్యాణ దినమున కెదురుచూచుచు వాసుదేవ పరబ్రహ్మమును మనంబున సేవించు చుండెను. ఈతఁడు కృష్ణుని యాజ్ఞ ననుసరించి ధర్మరాజున కనేక ధర్మము లుపదేశించెను. తరువాత ఉత్తరాయణము వచ్చినయంతనే, యీతఁడు ధర్మరాజాదులకును దక్కినవారికినిఁ జెప్పవలసిన మాటలఁ జెప్పి, మాఘశుద్ధ యేకాదశీదినమున బ్రహ్మరంధ్రమునుండి ప్రాణములు విడిచి దివ్యపదమునందెను. భీష్ముఁడు స్వర్గము జేరినదినము “భీష్మ యేకాదశీ” యను పేర పరమపవిత్రదినముగ భారతీయులచే నెంచబడుచున్నది.

6 ప్రహ్లాదుడు.

(దైవభక్తి.)

మానవునకు ముఖ్యముగా నుండవలసినది భగవద్భక్తి. దేనికయినను చలనమున్నది కాని భక్తిమాత్రము చలనము లేదు. దానికి దఱుగు విఱుగు లేదు. ప్రహ్లాదునిభక్తి నిరుపమానమయినది. నిష్కళంకమైనది. నిశ్చలమయినది. సాధారణముగ లోకమునందుఁ బ్రతికవియు నీపరమపావనుని నిర్మలచరిత్రమును వ్రాయుచుండును. ప్రతిభక్తుఁడును గూడ నీభక్తాగ్రగణ్యుని గాఢబాడుచు మహానందవాఙ్మనోలలాడుచుండును.

శ్రీహరి మందిరపాలకులయిన జయవిజయలు సనకసనందనాదుల శాపకారణమున భూమియందు దితికి హిరణ్యకశిప హిరణ్యాక్షులను దానవులై జన్మించిరి. ఇందు హిరణ్యాక్షుఁడు వరాహరూపుఁడగు శ్రీహరిచేఁ జంపఁబడెను. తమ్మునిమృతి విని హిరణ్యకశిపుఁడు మిగుల వగచి, హరిని సాధింపఁదలంచి మంత్రులను విల్కించి యిట్లు పలికెను. “మంత్రులారా! నా తమ్ముని శ్రీహరి సూకర రూపమున వధించినాఁడు. అట్టి వానిఁబట్టి వధించినఁగాని నేను నిద్రాహారము లొల్లను. మీరు నేను చెప్పినయట్లు ప్రవర్తింపుఁడు. ఏప్రదేశమున కృతువులు మొదలగు సత్కార్యములు జరుగుచుండునో ఎచ్చట దానము - ధర్మము - తపము నుండునో, ఎచ్చట వర్ణాశ్రమధర్మములు తప్పక జరుగుచుండునో యచ్చట శ్రీహరియుండును. కావున మీరట్టి ప్రదేశములను ధ్వంసము జేయుఁడు.” దానవులు హిరణ్యకశిపుని యాజ్ఞననుసరించిరి.

తరువాతహిరణ్యకశిపుఁడుబ్రహ్మవలననభేద్యములగు
 వరములఁ బడయఁదలఁచి, తపమునకై మంచరాచలమున కరి
 గెను. రాక్షసేంద్రుఁడు నగరంబున లేడనువార్త విని మహేం
 ద్రుఁ డాతని నగరముపై దండెత్తినచ్చి యాతని భార్యయగు
 లీలావతినిఁ జెఱఁగొని పోవుచుండెను. అప్పుడామె బహు
 భంగుల విలపించుచు నిగదునిఁజూచి “మహేంద్రా! నా
 నాథుఁడు లేనిసమయమున నిట్లునగరుజొచ్చి నన్నుబంధించు
 కొని పోవుట నీకుధర్మమా! నీవు స్వర్గలోకాధిపతివి. పుణ్య
 చరిత్రుఁడవు. సమస్తధర్మముల నెఱింగినవాడవు. కరుణించి
 నన్ను విడుపు” మని దీనమైపలికెను. ఇంద్రుఁడామె మాట
 లను వినక కొనిపోవుచుండెను. ఆమె రోదన మంతకంతకు
 హెచ్చుచుండెను. ఆసమయమున నామె క్షుణ్ణుడగు నారెవ్వ
 రునులేరయిరి. అప్పుడామె యార్తనాదమునారదమునీంద్రుం
 డెఱింగి, కడురయమునవచ్చియింద్రునివిజ్ఞాపించి “మహేంద్రా!
 ఇట్టి సాహసకార్యము నేయుమంటివేమి? ఈమె రాక్షసేం
 ద్రుని భార్య యయినను మిగుల నుత్తమురాలు. మహా
 పతివ్రత. ఇకవిడుపు”మనిపలికెను. ఆమాటలకుదే నేంద్రుఁడు
 మునీంద్రా! “నేనీమెను నేవిధమైనదుర్బుద్ధిచేతను గొనిపోవుట
 లేదు. ఈమె మహా సాధ్వీయని నేనెఱుంగుదును - ఈమె
 హిరణ్యకశిపుని భార్య-ఆతఁడు లోకకంటకుఁడను విషయము
 మీరెఱుంగుదురుకదా! ఈమె గర్భమున నొక బాలుఁడు
 న్నాడు. ఈతఁ డెట్టిక్రూరుఁడగునో-ఈమెనునాపురమునకుఁ
 గొనిపోయి, ప్రసూతియగువఱకును వేచియుండి, జనించు శిశు
 వును దునిమి, పిదప నీమెను విడిచెద-” ననిచెప్పెను. ఆపలు

కులకు నారదుం డిట్లుచెప్పెను. “శచికశత్రా! ఈమెగర్భమున నున్న బాలుడు పరమ భాగవతోత్తముఁ డగును. అతని మూలమున పదునాలుగు భువనములకు సౌఖ్యము కలుగును. అతఁడు నీచేత మడియువాఁడు కాడు. కావున నీమెను విడువుము.”

నారదుని మాటలు విని యింద్రుఁడు లీలావతిని విడిచిపెట్టి నిజలోకమునకుఁ బోయెను. మహా విపత్సముద్రము నుండి తన్నుద్ధరించినందులకు లీలావతి నారదునకు మొక్కియనేక విధముల సన్నుతించెను - హిరణ్యకశిపుఁడు తపస్సు నుండి వచ్చువఱకును దన యాశ్రమమున నుండుమనిచెప్పి, నారదుఁడు లీలావతిని దోడ్కొని పోయెను. అతఁడు తన యాశ్రమమున నామె సంతక్షణమునకుఁ దాపసకన్యల నియోగించి యామెకు సద్బోధ గావించుచుండెను. లీలావతియు నాతనియందు భక్తిగలిగి శుశ్రూషలు సేయుచుండెను. కొన్నాళ్ళకా లీలావతికొక కుమారుఁడు జనించెను. నారదుఁడా బాలునకుఁ బ్రహ్లాదుడని నామకరణము జేసెను.

అచ్చట హిరణ్యకశిపుఁడు బ్రహ్మనుఁ బ్రసన్నుని జేసికొని యనేక వరములఁగాంచి పురమునకు మరలివచ్చెను. అతఁడువచ్చిన జాడ నెఱింగి, నారదుఁడు పుత్రసహితయగు లీలావతిని దోడ్కొనిపోయి, యొప్పగించెను. నారదుఁడు తన యందట్టి కరుణఁ జూపినందులకు, దానవేంద్రుఁ డతనిని మిగుల ప్రశంసించెను.

ప్రహ్లాదమున గర్వించిన హిరణ్యకశిపుఁడు సకల లోకములనుహింసింపఁ దొడఁగెను. అతఁడుపెట్టు బాధలకుఁ

దాళజాలక దేవతలు శ్రీహరి సన్నిధికేగి మొరవెట్టకొనిరి. శ్రీమన్నారాయణుడు వారింజూచి “దేవతలారా! మీరు చింతింపవలదు. నేనును వానింజుపుటకుఁ దగిన సమయము కొఱకు నిరీక్షించుచుంటిని. సాధువులను, గోవులను, బ్రాహ్మణులను బాధించు వాఁడెప్పుడును వృద్ధిబొందఁడు. తనపుత్రుడయిన ప్రహ్లాదుని వాఁడెప్పుడు బాధించునో యప్పుడేవానిని సంహరింతును. భయంబుదక్కి మీమీ నెలవులకేగుడు’ అని పలికెను. దేవతలా దేవాదిదేవునకు నమస్కరించి చనిరి.

ప్రహాదుడతి గారాబమునఁ దల్లిదండ్రులచేఁ బెంపఁ బడుచు నైదేండ్ల బాలుడయ్యెను. అతని చర్యలన్నియు నత్యద్భుతముగ నుండెను. పిన్నవాడయ్యెను, బెద్దలఁ జూచిన యంతనే భృత్యునివలె నమస్కరించును. పరస్త్రీలను దల్లులవలె భావించును. నిరంతరము హాభజనయందే చిత్తము నిలిపియుంచును. శ్రీహరిసేవయే ముఖ్యమని నమ్మును. ఈ లోకమంతయు విష్ణుమయమని తలంచును. అతఁడహర్నిశలు శ్రీహరి సేవతప్ప నన్యచింత నెఱుంగడు. ఒకప్పుడు వెళ్లవానివలె గంతులువేయును. ఒకసమయమున జడుని విధమున నూరకుండును. ఒకప్పుడు హరికీర్తనలఁ బాడును. మఱియొకప్పుడు తనలోదానె సంభాషించుకొనును.

ఈ విధమంతయు హిరణ్యకశిపుఁడు చూచి, “ఈ కుమారుఁడు కేవలము వెట్టివానివలె దోచుచున్నాఁడు. వీనికి విద్యగఱపినఁగాని బుద్ధిరాదు.” అని తలంచి కుమారుని గాంచి ‘నాయనా! విద్యలేనివాడు మూఁడుగును. విద్యవలన జ్ఞానముకలుగును. కావున విద్యనేర్చుకొను’ మని చెప్పి

గురువులగు చండామార్కుల రావించి, ప్రహ్లాదునకు విద్యఁ గఱపుఁడనిచెప్పి యొప్పగించెను. చండామార్కులు ప్రహ్లాదుని దోడ్కొనిపోయి క్రమక్రమముగా నాతనిచే ననేక శాస్త్రములు పఠింపఁజేసిరి. కాని వారు చెప్పుచదువు మంచి దికాదనిగాని, చదువననిగాని చెప్పలేదు. తన హరిభక్తి మాత్రము మానలేదు. అతనిచే హరిగుణకీర్తనము మాని పింపవలయునని, చండామార్కు లెంతయో ప్రయత్నించిరి. కొంచెమయినను లాభము కనబడదయ్యెను. ప్రహ్లాదుడు తాను భర్తుడై యుండుటయేగాక, తోడిబాలురకుఁగూడ హరిభక్తి నుపదేశించెను. వారందఱును నాతని మార్గ మను సరిచిరి. ఇట్లుండ నొకనాఁడు పిరణ్యకలిపుఁడు కుమారుని రావించి ముద్దాడి, తొడవైఁగూర్చుండఁబెట్టుకొని, యతఁడు చదివిన విద్యలలో నేదియు తనునునిజో చెనోగానిఁ జేర్చొను మని యడిగెను! అందులకుఁ బ్రహ్లాదుడు తండ్రికి నమస్కరించి యిట్లుచెప్పెను, “తండ్రి! సంసారమను చీకటినూతిలో మునుగక- నేను- నాది- మీరు- మీది యనుభేరము లేక- ప్రపంచమంతయు విష్ణు మయమని తలంచుటయే మంచిదని నేను గ్రహించితిని.” ప్రహ్లాదుని మాటలకుఁ దండ్రియలిగి- “శ్రీహరి మనకు విరోధియనియు, నీవినతండ్రిని వధించినాఁడనియు, నాతనిస్మరింప రాద”నియుఁబలికెను. ప్రపంచము లోఁదనకు విష్ణువ్రతపు మఱియెవ్వరును గనిపించుటలేదని ప్రహ్లాదుడు బదులు చెప్పెను. అచ్చటనేయున్న చండామార్కులకుమారుని జూచి “ప్రహ్లాదా! ఇన్నిదినములనుం డియు మేముచెప్పిన చదువంతయు నేలపాలుఁజేసి, మాకుఁ

దలవంపులు తెచ్చితివి” యని పలికి, మరల రాక్షసేంద్రునిఁ జూచి యిట్లనిరి. “నీకుమారునకు మేము దుర్బోధ సేయు వారముకాము. ఈబుద్ధి యీతనికి జనించినదేకాని యెరులు చెప్పినదికాదు. నీకీతఁడుశత్రుఁడుగానిపుత్రుఁడుకాడు. శిక్షా పాత్రుఁడుగాని రక్షాపాత్రుఁడుకాడు-” తరువాత హిరణ్యకశి పుఁడుప్రహ్లాదుని మరలగురువులకొప్పించెను. గురువులాతని మరల ననేకవిధములగు శాస్త్రములు బోధించిరి. కొన్నాళ్లు జరిగినపిదప వారాతనినొకనాఁడు తల్లియగు లీలావతికడకుఁ దోడ్కొనిపోయిరి. లీలావతికుమారునిబుజ్జగించి “నాయనా! సీతండ్రికి విరోధియైన హరిని స్మరింపవల”దనిచెప్పెను. తరువాత వారాతనిని హిరణ్యకశిపునియొద్దకుఁ గొనిపోయిరి. హిరణ్యకశిపుఁడు కుమారుని జేరఁదీసి యతఁడు చదివిన శాస్త్రములో నొకపద్యముజదివి దాని తాత్పర్యముఁ జెప్పుమని యడిగెను. అందులకుఁ బ్రహ్లాదుఁడు హరిసేవఁగూర్చి యిట్లు పలికెను.

“సీ॥ కమలాక్షు నర్చించు ♦ కరములు కరములు

శ్రీనాథు వర్ణించు ♦ జిహ్వజిహ్వ

సురరక్షకునిఁజూచు ♦ చూడ్కులు చూడ్కులు

శేషశాయికి మొక్కు ♦ శిరము శిరము

విష్ణునాకర్ణించు ♦ వీనులు వీనులు

మధువైరి దవిలిన ♦ మనము మనము

భగవంతువలగొను ♦ పదములు పదములు

పురుషోత్తమునిమీది ♦ బుద్ధి బుద్ధి

తే॥ దేవదేవుని జింతించు శ దినము దినము
చక్రవాస్తవిని బ్రకటించు శ చదువు చదువు
కుంభినీధవు జెప్పెడి శ గురుడు గురుడు
తండ్రీ! హరి జేరుమనియెడి శ తండ్రీ తండ్రీ.”

ఈ మాటలకు హిరణ్యకశిపుని హృదయమున గోపాగ్ని ప్రజ్వలిల్లెను. చండ మాస్థుల కుమారునక్కిందుగ్భోధగావించి రని యతడు వాని దూషించెను. తా మేపాదము నెఱుంగ మని వాడుచెప్పిరి. అంతట హిరణ్యకశిపుడు కుమారుని హరి భక్తి విడువమని చెప్పెను. అందులకా కుమారుడు సమ్మతింపలేదు - చానవేద్రుడు దండతాడితమనారగము కరణి మండిపడుచు - వైత్యభటులకా కుమారుని శిక్షించుట కాజ్ఞ నిచ్చెను. రాక్షసభటులు ప్రహేళినిగొనిపోయి హరిభక్తి విడిచెడినా లేదా యని పలుకుచు - శూలములచే బాడిచిరి - అగ్నిదోసిరి - జలమున బడవేసిరి - సర్పములచే గఱపించిరి. ఎన్ని చేసినను నాతడు హరిచింతనము మానలేదు. తన్ను శిక్షింపుమని తల్లినివేడలేదు - రాక్షసులు శిక్షించుచుండగా భయమున బాటలేరు - అతని శరీర మావంతయు గలదలేదు. భగవంతుడగు హరికరుణవలన నాతడెట్టియపాయమును బొందిక యధిక తేజముతో బ్రకాశించుచుండెను. అది కు రాక్షసభటులు విసిగి, యాతనిని దండికడకు గొని పోయి యావృత్తాంతము నెఱిగించిరి. ఆమాటలు విని హిరణ్యకశిపుడు తనమనంబున, “అహో! ఈకుమారుని మహిమ యత్యద్భుతముగ నున్నది. భటులెంత శిక్షించినను నొక్కొంతయు నొవ్వక యున్నాడు - ఈతని కేమాషధములును తెలి

యవు. మంత్రములురావు. వీని నిట్టి యాపదలనుండి యెవ్వఁగు రక్షించుచున్నారు. ఈతనివలన నాకు మరణము సంభవించును కాబోలు”నని చింతింపఁ గడంగెను. అట్టి సమయమున చండామార్కులువచ్చి యాతని విచార కారణ మెఱింగి, “దైత్యేంద్రా! నీవు చింతింపవలదు. మాతండ్రియగు శుక్రాచార్యుఁడు త్వరలో వచ్చును. అతఁడు వీనిని నీతికుశలునిగాఁ జేయఁ గలఁడు. అంతవఱకును మేమీతనికి గృహస్థాశ్రమ ధర్మముల నెఱింగించుచుందు”మని చెప్పి ప్రహ్లాదునిదోడ్చిపోయి, యెన్నియో గృహస్థాశ్రమ ధర్మములఁ జెప్పిరి. కేవలము విరాగియై, హరిభక్తితప్ప, నన్యమెఱుంగని యాతని చిత్తమైహికసుఖంబుల కాసపడునా? ప్రహ్లాదుని మూలమున తోడిబాలురుగూడ తమపుస్తకముల నావలఁ బాఠవేసి హరిభక్తులైరి. ఇక బ్రహ్మాదుఁడు తమకువశ్యుఁడుగాడని భావించి, వెంటనేయాతనిదోడ్చిని దైత్యేంద్రునిసన్నిధికిఁబోయి యా విషయము నెఱింగించిరి. అంతటహిరణ్యకశిపుఁడు కుమారుని జూచి, “ఓరీ ! తులువా ! నాయాజ్ఞలేక యినుం డెండంగాయ వెఱచును- వాయువు సంచరింపదు- అగ్ని వెలుంగదు- యముఁడు ప్రాణులఁజంపఁడు. అట్టిచోనీవు బాలుఁడవయ్యను నాయాజ్ఞఁ దప్పచుంటివేల? ఓరీ! పితృద్రోహీ! హరిని మించిన వాఁడీజగంబులలేడని వచించుచుంటివి. నిన్నిప్పుడేచంపి నా కులము నిష్కళంకముఁ జేసెదను. నేను సమస్త లోకముల జయించితిని. దేవతలందఱును నన్నుదిక్కని నమ్మెయున్నారు. నీ పినతండ్రిని వధించిన యాహరిం జంపవలయునని నేను ప్రపంచమంతయు నన్వేషించితిని. ఎక్కడను గనుపింప

లేదు. నీ వెవ్వని దిక్కునమ్మి నన్ను దిరస్కరించుచున్నావు” అని కన్నులనగ్నికణంబులు రాల్చుచు, బండ్లుపట్టపట్టగొట్టు కుచు నడిగిన తండ్రింజూచి - ప్రహ్లాదుడు ముకుళితకరకమ లుడై యిట్లనెను. “తండ్రి! బలము గలవారికిని, బలహీ నులకును, పిపీలికాది బ్రహ్మపర్యంతమును గల సకల జీవము లకును, నీకును, నాకును గూడ నాధారమెవ్వఁడో యట్టి వాఁడే నాకు దిక్కుగను - నాయనా! ఒక్కమాట వినుము. నీవు సకలలోకములను జయించిననిపలికితివి. కాని ప్రయో జనమేమియును లేదు. ఇంద్రియాసీకమును మనస్సును మా త్రము జయింపలేక పోయితివి. నీవు వానిని జయించితివేని, లోకములో నీకు శత్రువులే యుండరు. కావున నా విన్నప మాలకించి యహంకారము విడిచి హరియందుఁ జిత్తముజేర్చు ము.” ఆమాటలకు హిరణ్యకశిపుఁడు కోపాదుశిత నేత్రుడై “ఓరీ! నీవు మృత్యువునకుఁ దెగించి యిట్లు ప్రేలుచుంటివి. నాకంటె లోకమున దైవ మెవఁడు గలఁడు. నీవు శ్రీహరిని బహువిధములఁ బ్రస్తుతించుచుంటివి. వానింజూపుము. వానిని నిన్నునుగూడఁ జంపుదును.” అని తన చేతనున్న ఖడ్గమును బ్రకృతైన.

అప్పుడు ప్రహ్లాదుడు మనంబున హరికి నమస్కరించి, తండ్రిం గాంచి, “శ్రీహరి ప్రపంచమునం దెల్లఁడ నిండి యున్నాడు.”

క॥ ఇందుఁగలఁ డందులేడని

సందేహము వలదు చక్రి ౩ సర్వోపగతుం

డెంచెందు వెదకి చూచిన

నందందే కలఁడు దాన శ వాగ్గిణి మిశ్ర.

మ॥ కలఁడంబోధిగలండు గాలి గలఁడాకాశంబునంగుభిని
గలఁడగ్ని దిశల బగళ్లనిశలఁ బిశ్వత చంద్రాదులం
గలఁడోంకారమునం ద్రిమూర్తులఁద్రిలింగవ్యస్తలందంతటం
గలఁడీశుఁడు గలండు తండ్రి వెదకంగానేల నీచూయెడన్.

ప్రహ్లాదుని నోటినుండి యిట్టినుడులు వెలువడఁగ నే తన్నె
చ్చటఁ జూపిపుమని హిరణ్యకశిపుఁ డడుగునో యని యా
శ్రీహరి నరసింహరూపమున జగమునం దెల్లఁడ నిండి యుం
డెను. ప్రహ్లాదుని పలుకులు విని ‘ఓరి! నీకు మృత్యువు సమీ
పించినది. నీవు శ్రీహరి సభాస్థంభంబునఁ జూపుము. అట్లు
చూపవేని నీతిరము ఖండించెద’న నెను. అందులకుఁ బ్రహ్లా
దుఁడు ‘తండ్రి! యెల్లఁడనున్న శ్రీహరి స్థంభమున మాత్ర
మేల లేకుండును. ఆతఁడు లేని తావే లే’దని చెప్పెను.

అంతట నాకనకకశ్యపుఁడు కోపాదుత త్ర లోచనంబై
“యోరి! శ్రీహరి యెక్కడ! ఆతనిని, నిన్ను గూడ నీయాయు
ధముచే ముక్కలు ముక్కలు చేతు”ననుచు తన ఖడ్గముచే
నాస్థంభమును మోదెను. వెంటనే స్థంభమునుండి శ్రీహరి
మనుష్యుఁడును మృగముకాని, నరసింహరూపమున బయలు
వెడిలి, దివారాత్రములు రెండునుగాని సంధ్యాసమయమున,
లోపల నెలుపలగాని సభాద్వారమున నభస్థలమును, భూత
లమునుగాని యూరుమధ్యమునఁ, బ్రాణములుకలవియు లేని
వియునగు నఖింబుల నాహిరణ్యకశిపుని హృదయము జీల్చి,

పేసెనులు పుష్పమాలికలుగఁ గంఠమున ధరించెను. అప్పుడు దేవతలు ప్రసూన వృష్టిగురిపించిరి. సరసింహమూర్తి ప్రహ్లాదుని రక్షించి, యనేక వరములిచ్చి నిజలోకమున కేగెను.

7 హంసకాకీయోపాఖ్యానము.

సాగర మధ్యముననొక్క ద్వీపము కలదు. అందు ధర్మవర్తియుఁ బుణ్యమార్గవర్తనుఁడును, సదాచారసంపన్నుఁడును- శాంత స్వాదయుఁడును- దయామయుఁడును నగు నొక వైశ్యుఁడు గలఁడు. ఆతఁడ నేక పుత్రులు కలిగియుండి ధనవంతుఁడై విరాజిల్లుచుండెను. ఇట్లుండ నొకదినమున నొక నాయనం బాతని గృహముఁజేరఁ గాంచి, యాతనిపుత్రులు దానికి నెంగిళులు పెట్టుచు బోషించుచు వచ్చిరి. అక్కాకియు వైశ్య గృహంబున నెంగిళులు దినుచుఁ గ్రొవ్వబట్టి, తన కీడయిన పక్షి లేదని దర్పించి చరించు చుండెను.

ఇట్లుండ నొకదినమున హంసలు కొన్ని సముద్ర తీరమునకు వచ్చుటఁ జూచి, వైశ్యపుత్రు లాకాశమునకువానిం జూపి, “కాకమా! నీవు పక్షులం దెక్కుడుదాననని చరించుచుందువు. ఆహంసలను దిలకించితివా? ఇయ్యవి వినువీధిని మిగుల వడిగఁ బోవును- నీవు వీనితోఁ బంచెమువేసి గెలువవలయు” నని పలికిరి. తారతమ్యజ్ఞానములేని యా వైశ్య కుమారుల మాటల కొడలుప్పొంగ, నది యెంతమాత్రపు కార్యమనిపలికి, యాహంసలఁ జేరి, యందుఁ దన కిచ్చ

వచ్చిన హంసమును జేరి, తనతోఁ బఱచుటకు రమ్మని పిలిచెను- అంతసయ్యంచలు వాయసము పలుకులకు నవ్వి “వాయసమా! మేము నిరంతరమును మానస సహోవరంబున విహరించుచుందుము- ప్రతిస్థలంబునఁ జరింతుము ఎంత దూరముపోవలసి వచ్చినను నాయాస మండము. అట్టిచో మాయందఱిలో మిగుల జవసత్వములు గలహంసను నీతోఁ బందెమునకుఁ బిలిచితివి- మున్నెప్పడును హంసలతోఁ బందెమువేసిన వాయసమును మేమెచ్చటనుఁ జూడలేదు-” అని పలికెను. ఆమాటలకు వాయస మిట్లుపలికెను. నడకలయందు శతవిధము లున్నవి- అవి వక్రయానము- వలయక్రమము - మొదలగు నామములతో నొప్పుచుండును. అందొక్కొక్క నడకమీద శతయోజన పర్యంతము నేనరుగఁ గలను- మీరందఱును జూచుచుండ నేనీయంచతోఁ బఱచి గెలిచెదఁగాక!”

ఈవాక్యములు శాకముచేఁ బిలువదగిన మరాళంబాలించి “నీవు శతవిధములుఁ బరచెదనని నచియించితివీ- నేను వాని నెఱుంగను- ఆకసమునఁ బక్షులన్నియు నేవిధమునఁ బాటునో యట్లే సముద్రమునను నాకాశముననుఁ బాటుదము. రమ్మ.” అనెను. ఆమాటల కచ్చటనున్న కాకుల లన్నియుఁ బరిహసించిమరాళమునుగాంచి “ఈకాశమునూఱు గతులఁ బాటును. ఒకటే నడకనేర్చిన నీవు దీనితో నెట్లు నడువగలవు. దీనిచే నీవు భంగమందెద ”వని పలికెను.

మరాళ మవ్వాక్యంబులు సఱకు గొనక వాయసముతోఁ బఱచుటకుఁ గడంగెను - ఇట్లు రెండుచు జలధిపై

నాకసం బంటునట్లు పఱచు నవసరమున, రాయంచ నెమ్మదిగాఁ బోవుచుండెను - వాయస మతి తీవ్రముగ నాయాసమందుచుఁబోవుచుండెను. ఉచ్చిష్టదర్పితయగు కాకంబనేక జైఱంగులఁ బోవుచు వెనుకనున్న మరాళము దగ్గఱకు వచ్చుచుఁ బిలచుచుఁ ముక్కును ముక్కుమీద మోపుచు, మరల ముందునకుఁ బోవుచు మురియుచుండెను.

కాకము పఱచుటఁ జూచి, తక్కిన వాయసములు - కా, కా, యని సంతోషమునఁ బెద్దపెట్టున పఱచుచు మరాళము భంగపడునని పలుకుచుండెను. కాకముల కలకలము మరాళము విని, యుత్సాహభరితమై, మిగుల పొడవున కెగసి యతి రయమునఁ బఱవఁ దొడంగెను - కడు రయమున నడచుటయందుఁ బ్రావీణ్యముగల రాయంచను గలిసి కొనుటకుమిగుల ప్రయత్నించి, పఱుగిడఁజాలక, యత్నాకముతనచిత్తమున “అక్కటా! ముందు వెనుక లరయక దీనితోఁ బఱచుటకు సిద్ధపడితిని. నిలచుటకైన నెక్కడను వృక్షములు లేవు. ఇది యంతయు జలమయమై యున్నది. దిగితి నేని మరణము నిశ్చయము.” అని చింతించుచు - భయము నందియున్న, యత్నాకమును వీక్షించి మరాళము “వాయసమా! నీవనేకగతుల నడకలు నేర్చితి నంటివి. ఇది యేగతి. నావెంటఁ ద్వరగా రమ్ము.” అని గేలిసేయుచుఁ బఱచుచుండెను - వాయస మొక్క యడుగయిన వేయజాలక బలంబంతయుఁ గోల్పోయి, బెగఁదొంది యుండెను. మరాళము వాయసమునుఁజూచి “ఎవ్వరికైననుఁ జెప్పినట్లుజేయుట కష్టము” మనెను. అప్పుడు దీనమానసమైయున్న వాయ

సము, రాయంచం జూచి యిట్లు పలికెను. “మరాళమా! వైశ్యపుత్రులు పెట్టిన యుచ్చిష్టమును దిని దర్శించి గర్వమునఁ జరించితిని. ఇప్పుటికి నాబలము నాకుఁ తెలిసినది. నాయప రాధము మన్నించి దయగల నీ చూపులు నాఁడై బఱపి, రక్షించి నన్ను మరల గాకులలోఁ గలుపుము.” అని పలుకుచు - కా కా యని యఱచుచు సముద్రమునఁ బడనున్న యక్కాకమును మరాళము గృహఁబూని దానిని తన చరణములసందున నిఱకించుకొని మరణ భయము వాపి, తీరము నకుఁజేర్చి విడిచి, తక్కిన కాకులన్నియు వినుచుండ నవ్వాయ సముతో “విడిదిబలమును నీబలము నెఱుంగకుండ నెన్నడు న్నిట్టి యకార్యము సేయకు”మని చెప్పెను.

8. సావిత్రి—నత్యవంతుఁడు

అశ్వపతియను నామంబున నొప్పు నృపాలుఁడొక్కఁడు మద్రదేశమును బరిపాలించుచుండెను. ఆతఁడు సంతానార్థమై సావిత్రిగూర్చి తపముసేయ నద్దేవి ప్రత్యక్షమైయొకకూతుం బ్రసాదించి, యాతఁడు కుమారునికై తన్నుఁ గొల్చుట యెఱింగి, యానృపాలుని జూచి “నీకుఁ గూతురుపలన శత పుత్రులభముకలుగు”నని చెప్పియంతర్ధానమయ్యెను. కొన్నాళ్ళకు సావిత్రి వరమున నశ్వపతికి (మూలవియను ధర్మపత్ని యందు) నొకపుత్రిక కలుగ, నాశిశువునకు సావిత్రి యను పేరు పెట్టిరి. సావిత్రి దినదిన పరివర్ధమానయై షోండర్యము

నందు సురసిద్ధసాధ్యవిద్యాధర కన్యల హసించుచు, సంప్రాప్త
యావనయై యుండుటఁ జూచి, యామెను దగిన వరునకీయ
నశ్వపతి తలఁచియుండెను. ఒకసమయమున నారదుండుమద్ర
మహీశ్వరుని కడ కరుదెంచి సత్యవంతుని గుణములఁ గూర్చి
చెప్పగా విని, నాటినుండియు సావిత్రి తనమనఁ బు నాతనిపై
నిలిపియుంచెను. కాని సిగ్గుచే నెవ్వరికినిఁ దెలుపకయుండెను.

ఇట్లుండ మఱియొకనాఁడు నారదమునీంద్రుఁడు మద్రే
శ్వరుని కడ కరుదెంచి యాతనిచేఁ బూజలఁది సుఖాసీనుడై
యిష్టాగోష్ఠినున్న సమయమున, నశ్వపతి యాజ్ఞపై నచ్చటకు
సావిత్రిగూడవచ్చెను. నారదుండురాజేంద్రునిజూచి, “నృపా
లా! యుక్తవయస్కురాలైయున్న యీమె కింకను వివాహ
మేల సేయక యుంటి” వని యడిగెను. అశ్వపతి కుమారిం
జూచి “అమ్మాయీ! నీకు వివాహకాలము సమీపించినది.
నీ గుణరూపవృత్తములకుఁ దగినపతిని నీవే పేర్కొనుము”
అని పలుక నయు్యవిద యెక్కింతలజ్జించి, తండ్రితో “నా
చిత్తముసాల్వపతి తనయుడగు సత్యవంతునిపైఁ జిక్కియున్నది.
సాశ్వరా జిష్టుడంధుడై, రాజ్యముఁ గోలుపోయి, భార్యా
పుత్రసహితముగ వనముననున్నాఁడు. ఎట్లయినను సత్యవం
తునే వరించెద”నని నుడివెను. మద్రేశ్వరుండు నారదునిఁ
జూచి సత్యవంతునిఁగూర్చి యడుగ నమ్మునీంద్రుఁ డిట్లనెను.
“నృపాలా! సకలసుగుణములును, భుజబలపరాక్రమ ధైర్య
సాహసములును నాతనియొద్ద మూర్తిభవించియున్నవి. కాని
యొక విషయముమాత్రము నీతోఁ జెప్పక తప్పదయ్యెను.
పెండ్లియైన యొక సంవత్సరమున కాయతఁడు మరణించును.”

నారదుని వాక్యములు వినఁగనే యశ్వపతి కేమియుఁ
నోచక సావిత్రింజూచి, “తల్లీ! నారదుఁడు సత్యమువచ్చాణిం
చుచున్నాఁడు. సమస్తము నెఱింగియుండియు సత్యవంతునకు
నిన్నెట్లీయఁగలను. మఱియొకని వరింపు మనెను. సావిత్రి
యందులకు సమ్మతింపలేదు. ఆమెతండ్రిని విలోకించి “తండ్రి!
మనోవాక్కాయ కర్మలను మూడింటియందును, నంతఃకర
ణము ప్రథానము. మనంబునఁ గోరిన భర్తను విడచి, మఱి
యొకనిని వరించుట ధర్మముకాదు. ఆసత్యవంతుఁ డెట్టివాఁ
డైనను నేనాతనినేవరింతు”నని తననిశ్చయాభిప్రాయమునుఁ
బ్రకటించెను. నారదుఁడును మద్రపతింజూచి “నృపాలా!
గుణములప్రసౌఁదన నీపుత్రిక చిత్తమును మరల్పుటకు మనకు
శక్యముకాదు. కావున సత్యవంతునకే యొసంగుము. ఈమె
చేసిన పుణ్యములచేత నా సత్యవంతుఁడు దీర్ఘాయువునుఁ
బొందుఁగాక”యని పలికి యరిగెను.

మద్రేశ్వరుఁడును నందులకు సమ్మతించి. సకల పురో
హితామాత్య బృంహములు వెంటరా సావిత్రిం దోడ్కొని
సాల్యపతియగు ద్యుమతేనుఁడున్నయరణ్యమున కరిగి యాత
నిచేఁ బూజితుండై తనకోరికఁ దెలిపి యాతనిని సమ్మతిం
బఱచి యొక శుభలగ్నమున సావిత్రిని సత్యవంతున కొసంగి
పరిణయము గావించి, యతఁడు నిజపురమున కరిగెను.

ఇట్లు సావిత్రి సత్యవంతుని వివాహమాడి భూషణాం
బరముల నుజ్జగించి, వల్కల బులఁ దాల్చి యత్తమామల
చిత్తంబులు రంజిల్లునట్లు నేవలనేయుచు, భక్తిబూని కఠిం
గొలుచుచుండెను. నారదుని వాక్యముల ననుసరించి

యయ్యింతి పరిణయంబైనది మొదలు భర్తయొక్కయాయుః ప్రమాణమనుదినమునులెక్క పెట్టుచుండెను. నాల్గదినములు కొఱతగా సంవత్సరము నిండెను. అప్పడీమె త్రిరాత్రోప వాస వ్రతముబూనెను. మూడుదినములు గడచెను. నాల్గవ దినమునఁ బతికి మరణము గలుగునని యెఱిగి, చింతించుచు, బరమేశ్వరుని భ్యానించుచుండెను. ఆనాఁడు సత్యవంతుడు సమిత్కుశ ఫలార్థ మరణ్యమున కరుగనున్న సమయమున సావిత్రి యతనింజూచి “నాథా! నేనుగూడ నీవెంటఁ జనుదెంతును. తోడ్కొని పో” మ్మని యడిగెను. సత్యవంతుడు “రమణీ! నీవు త్రిరాత్రోపవాస కారణమున మిగులఁ బడలి యున్నదానపు. నీవత్తమామలయొద్ద నుండుము. నేను సత్య రముగనే యరుదెంచెద” నని నుడివిన నందులకామె యిట్ల నెను.

మ॥ ఉపవాసశ్రమమించుకంతయునునాఁయుల్లంబునందోపదీ వీవినం బుజ్జ్వల పుష్పపల్లవ ఫలాఽవిరూఢతినానా లతా గపరీతంబనవిందుఁజూడఁగ మదింఁగౌతూహలంబయ్యె న న్ను పరోధింపకు మింతవట్టుచనవీయుక్తుండవెబ్బంగులొ.

సావిత్రి రాకకు సత్యవంతుడు సమ్మతించెను. అత్త మామలయాజ్ఞఁబొంది యాతరుణీమణి నాథునివెంట నరణ్య మునకరిగెను. సత్యవంతుడు ఫలములను పుష్పములనుగోసి, యొక యెండిన చెట్టుంజేరి, గొడ్డలిచే దాని కొమ్మలఁ జీల్చుచుఁ గొంతసేపటికి మిగుల శ్రమనంది - గొడ్డలి నేలఁబడ నైచి-నాడిన మోముగలవాఁడై యత్తలోదరిం గొంచి “ఇ. తీ! నాశరీరము నావశంబగుటలేదు - నాశరీరముపై శరాలములచేఁ

పురాణకథాదీపిక.

డిచినట్లుండె. ఒక్క నిమిషమయినను నిలువజాల. శ్రీమ
య నొక్కింతకాలము శయనించెద-'' నని పలుక - నా
విత్రి తన యంతలము నాతని కుపధానముగాఁ జేయ -
తఁడు దానిపై వ్రాలి నిశ్చేతనుండై యుండెను - అంతఁ
ంతసేపటికిఁ గాటుకవంటిశరీరమును, ఘోరమై వాడిగల
స్పృలును, రక్తచ్ఛాయగల కన్నులును, లోకములఁ గం
పజేయు భయంకర రూపమును, గలిగి - పాశహస్తంబై
వ్యవంతుం గదిసిన యొకపురుషుం గాంచిభయంబుంది - సావిత్రి
జేసుని శిరము నంకతలమునుండి నేలఁబెట్టి యాపురుషునకు
మస్కరించి "మహాత్మా! మీరెవ్వరు? ఎందులకై యియ్యెడ
సంచెంచితి" రని యడిగెను. అప్పుగుఱుఁడా సతీమఃసిం
ంచి "తరుణీమణి! నేను కాలుండను. నీ పాతివ్రత్య మహి
ంజేసి నీవు నన్నుఁ గాంచగలిగితివి. అన్యులకు నే నగోచ
రడ. నీపతికిఁ గాలము సమీపించినది. ఈతఁడు పుణ్య
వార్తయగుటచేత నితరులను బంపక నేనే యీతనిఁ గొని
బోవ వచ్చితి" నని పలికి సత్యవంతుని దేహముననున్న జీవుని
డలఁజేసి దిగ్ధాశబద్ధుంజేసి దక్షిణాభిముఖుండై పోవుచుం
డును. అంత సావిత్రి శోకమునందుచుఁ బ్రాణేశ్వరుని దేహ
ముక్కయెడ సంగుప్తంబు గావించి, యముని వెంటఁ బోవఁ
దొడంగెను. యముడు తనవెంట వచ్చుచున్న సావిత్రింజూచి
కమలాక్షి! నీవేల నావెంటవచ్చెదవు. ఇరకముందున్నమార్గ
ంగమ్యము. నిలుపు" మనెను. ఆమె "దేవా! పతులెచ్చట
న్న సతులుగూడ నచ్చటనుండుట ధర్మము. నీకరుణచేతను
నా పతిభక్తిచేతను నేనరుగలేని స్థలములుండునే ? ధర్మ

మార్గమున కాలవాలమయిన సజ్జన దర్శనము వృథయగునా నీదర్శనమున నేను శుభముల నందక మరలిపోవుదునా?" యని వచించెను. కాటూడామెవాక్యములకు సంతసించి విభునిజీవితము తప్ప, మఱియొక వరముఁ గోరుకొనుమని యామెకుఁ జెప్పెను. శత్రువులచే రాజ్యముఁ గోల్పోవఁబడి యంధుడై యరణ్యమున నున్న తనమామయగు సాల్వపతికి, కన్నులు వచ్చునట్లు పరంబిమ్మని సావిత్రికోర, యముండట్లనుగ్రహించి యామెను మరలిపొమ్మని చెప్పి చనుచుండెను. సావిత్రి యాతని వెంటఁబడి "వాఙ్మనఃక్రియల నెవ్వరికిని హింస సేయకుండుటయు, దీనులను గృహతోడఁ బోషించుటయు, నష్టలయభీష్టముల దీర్చుచుండుటయు, నార్యధర్మములై యుండును. నీవెఱుంగని పరమ ధర్మము లెందును లేవు. ధర్మస్వరూపుడ వగుటచేత నిన్ను ధర్మదేవతయనిరి. అఖిలజీవశ్రేణీయొక్క కర్మఫలములను సమబుద్ధిజూచువాడగుటచేత సమవర్తివైతివి. భూతములను నియమించువాడ వగుటజేసి యముండవనియు, బాపశమనము సేయువాడ వగుటజేసి, శమనుండవనియుఁ బేరు లందినాడవు."

శమనుఁడామె మృదుమధుర భాషణములకు సంతసించి, విభుని ప్రాణముదక్క మఱియొక వరముఁ గోరుకొనుమని చెప్ప, నాకొంత వైరులచేనపహరింపఁబడిన తనమామ గారి రాజ్యము మరల వచ్చునట్లనుగ్రహింపుమని కోరెను. ధర్మదేవతయగు యముఁ డావరమిచ్చి "ఇంక నీవు మరలుమని చెప్పెను. కాని యామె యతనిని విడువక వెంటబోవుచుండ నాతఁడు మరల సత్యవంతుని జీవములుదప్ప నొందువ

రము గోరుకొనుమనెను. తనతండ్రికి శతపుత్రులభము కలుగునట్లు వరంబిమ్మని సావిత్రికోర దానింగూడ యముఁ డనుగ్రహించి చనుచుండెను. సావిత్రి యాతని వెంటనంటెను. ఆతఁడామెను చూచి 'నీవు కడుదూరమరుదెంచి మిగుల డస్సితివి. ఇంక మరలు'మనెను అందులకు సావిత్రి "దేవా! నాకాయాస మనునది యెక్కడనున్నది. పతిని విడచిపోవుటకు నాచిత్తము సమ్మతించునా? ఏడుమాటల నాడినచో నెట్టివారును జుట్టములగుదురని పెద్దలుచెప్పుదురు. ఆకారణమున, నింతదూరము నీవెంటవచ్చిన నేను నీకుఁ జుట్టమనైతి నని వేటుగఁ జెప్పవలయునా? అట్టిచో బాధుజనమనోరథము దీర్చుటనీకవశ్యకర్తవ్యమైయున్నది. యని వినయపూర్వకముగ విన్నవించెను. ఆమె తన్ను వెంటబడించుటమానదని యముఁడు పూర్తిగ గ్రహించి "సావిత్రీ! నీవు భర్తస్నేహపరతంత్రివని నేనెఱుంగుదును. మృతుండైన నీభర్తమరల సంప్రాప్తి పఁడు. మంచివారైనను, జెడ్లవారైనను గాలమాసన్న మైనంత నే మృత్యుగహ్వరమునఁ బ్రవేశింపక తప్పదు. ఆచంద్రాద్రా తారావనీ శరధిస్థాయిగ బ్రదుకువా రెవ్వరునులేరు పొమ్ము' అని గట్టిగాఁ భయముఁ గొల్పుచుఁ బలికెను. ఆతని పలుకులకు సావిత్రి భయమందలేదు. ఆమె ధైర్యమునుఁ బూని యతని కిట్లుపలికెను. 'పితృపతీ! సమస్త శుభములకును నాలవాలమైన పతిసేవను విడిచి భూతలమున నేనేగతి జీవింపఁగలను? పతిలేనిసతిబ్రదుకు వ్యర్థముకదా! ఆర్తరక్షణము నీయం దమరియున్నది. కాని, యేకారణముచేతనో నాయందింతవఱకును గృహవహింపకయున్నావు. అబలనగు

నేనింతదూరము వచ్చితినిని కరుణనహించియైనఁ బతిభిక్షుఁ బెట్టము. ఇంతగా వేడుచున్న నాకు “నీవు భర్తను మరలఁ బడయఁజాల”వని వచించుట నీకు ధర్మమా! ఎంత నిర్దాక్షిణ్య చిత్తుఁడవు? విరించి నీహృదయమును గఠిన పాషాణతుల్యముగఁ జేసెనా? సాధ్యయనియుఁ బతిప్రాణ సంరక్షణార్థ మింతదూరము వచ్చెననియైనఁ దలంపవేల? నేను నాపతిని గాంచఁజాలనా? నాపతి మరల రాడా? నాకుఁ బతియేలేడా! వైవస్వతా! సమస్తాభీషప్రదమును, సకల పాపశోషణమును, సౌఖ్యశ్రీల కాలవాలమును, సత్కీర్తిదాయకమును, ముక్తి మార్గమును నగు పతిసేవయే నాకు లేకుండునా? నాకుఁబతియే లేకుండనుండి, సాధ్యునగు నేనట్టి దుఃఖమునుఁబొందితి నేని, యీలోకములుండునా? సూర్యచంద్రాదులుందురా! నీలోకముండునా! నీ పరిపాలనముండునా! నీవుందువా! సకలలోకములు సంధికారమయ్యై యొప్పువా! ఒక్కపెట్టున జగత్ప్రళయము సంభవింపదా?”

ఈ తొలగిన నచించిన సావిత్రి వాక్యముల కారణ డద్భుతమునంది, యామెనుఁజూచి “రమణీ! నీపలుకులు నాకుమోదముఁ గలిగించినవి. నీవింకొక వరము గోరుకొను మని సత్యవంతుని జీవములుడప్ప-యనుమాట విడిచి చెప్పెను. అప్పుడు సావిత్రి యపరిమితానందమునుబొంది-

“చ॥ పతివిరహంబు దుస్సహము! భర్తృవినాకృతయైనకాంత దూషితయగుసర్వమంగళవిశేషములందునుగానమత్ప్రియుం డతులితకీర్తిశాలి సుగుణాఘ్యుఁడు సాశ్వసుతుండు లభ్యజీ వితుఁడుగ నిమ్ము ధర్మపథ ♦ వీపరిక్షణ పుణ్యవీక్షణ.”

అని యడిగెను. శమనుండామెకోరినట్లు సత్యవంతుని లబ్ధజీవితుని నొనర్చి చనెను. సావిత్రియుఁబరమ సంతోషము నందుచు సత్యవంతుఁడు పడియున్న స్థలమునకు వచ్చుసరికి నాతఁడంతకు మున్నే లేచి యామె నరయుచుండెను. సావిత్రి జరిగిన దంతయుఁ బ్రాణేశ్వరున కెఱింగించెను. ఇరువురును దమ యాశ్రమమునకుఁ జనిరి. ద్యుమతేనుఁడు లబ్ధచక్షుఁ డయి సావిత్రీ సత్యవంతులు రాలేదని చింతించుచుండెను. అంతలో సావిత్రీసహితుఁడై సత్యవంతుఁ డాతనిఁ జేరి కన్నుల పండువఁ జేసెను. అనంతరము వైరులు గెల్చిన రాజ్యమును మరల ద్యుమతేనుఁడు గాంచఁగలిగి, సకల పౌరులకును నానందమునుకలుగునట్లు సత్యవంతునిఁ బట్టభద్రునిఁ జేసెను.

9. భృగుఁడు .

భాగీరథీ పుణ్యవాహిని కనతి దూరము మహా పద్మ మను నొక పురము కలదు. అందు భృగుఁడను నొక భూసు రుఁడు వసించు చుండును. ఆతఁడు నిత్య ధర్మ నిరతుఁడు- సత్యవ్రతుఁడు- అహింసాపరుఁడు- నిష్కృధుఁడు. ఆతఁడు న్యాయముగ నాణ్ణించిన ధనముచే జీవయాత్రఁ గడుపుకొ నుచు- నతిధిపూజలు శక్తియున్నంతవఱకు సేయుచుండును, ఆతనికి సద్గుణవంతులగు కొడుకులు గలరు - ఆతఁడు - నిరంతరము నెట్టి సత్కార్య మాచరించినచో ముక్తి లభించునో యట్టిమార్గము నన్వేషించు చుండును- ఇట్లుండ నాతనిగృహ

మీన కొకనాఁ డొక భూసురుఁ డతిథిమై వచ్చెను - భృగుఁ డా బ్రాహ్మణోత్తముని ననేకవిధంబుల గౌరవించి, “ధరామర వంశభూషణా! నేను సంసార సాగరమున మునింగి యుంటిని. ఎట్లు నేను ముక్తిబొంద గలుగుదు”నని యడిగెను. అందుఁ గా బ్రహ్మణుం డిట్లు పలికెను. “నేనును నీవలెనే సంసారి నార్థింబడి పరితపించుచుంటిని - మోక్షమున కనేక మార్గ ములున్నవి. కొందఱు బ్రహ్మచర్యమున నుండియు, కొందఱు గృహస్థధర్మమున నుండియు - భగవంతుని సేవించుచు - కొందఱు తపముసేయుదురు - కొందఱు దాన ధర్మములనుఁ గ్రతువులనుఁ జేయుదురు. ఇట్లనేకు లనేకవిధంబుల మోక్ష మునుఁ గాంచుచుందురు - కాని వీని కన్నిటికినిఁ బ్రధానమైనది యాత్మానందము - దానితో సమానమయినది మఱి యొకటిలేదు - కాని యది యలవడుట మాత్రము మిగుల కష్టము. కావున నేనొక విషయముఁ జెప్పెదను - నైమిశారణ్య సమీపమున గోమతి యను పుణ్యతీర్థముగలదు - దాని కనతిదూరమున మహా పద్మమును పుణ్య హృదము కలదు - అక్కడ పద్మండును నొక సర్పరాజు కలఁడు. ఆతఁ డుదార చరిత్రుఁడను, ధర్మమూర్తియు, దయాపరుఁడును, నతిథి పూజారతుఁడునునై విలసిల్లుచుండును. నీ వాతని సన్నిధికిఁ బోయితివేని నీ సంశయములు వాయునని పలికెను - భృగుఁ డాతని వాక్యములకుఁ సంతసించి, యాతనిని దనయింట నాల్గు దినము లతిథిగా నుండుమని కోరెను. భృగుని కోరిక ననుస

రించి మాత్రబాహ్మణుఁ డాతని గృహమున నాల్గు దినములుండి యరిగెను.

తరువాత భృగుఁడు-బ్రాహ్మణుఁడు చెప్పినట్లు సర్పరాజగు పద్మునిఁ జూడఁగోరి బయలుదేరి- మార్గమున ననేక పుణ్యక్షేత్రములు దర్శించుచు - దిన దిన ప్రయాణంబులు సేయుచు నైమిశారణ్యమునుఁ బ్రవేశించి, గోమతింగాంచి, నుహాపద్మతటంబున నున్న పద్ముని దివ్యభవనమును విలోకించి నెమ్మదిగా నందుఁ బ్రవేశించెను. అంతటమందిరంబున నున్న పద్ముని భార్యవచ్చి, బ్రాహ్మణునకు నమస్కరించి, పూజించి సుఖాసీనుఁడేసి, “బ్రాహ్మణోత్తమా! పుణ్యాత్ముఁడవగు నీరాకచే న్నను ధన్యురాల నయితిని. మా మందిరము పావనంబయ్యె. నీరాకకుఁ గారణమేమి?” యని యడిగెను. భృగుఁడు ‘దేవీ! నీ ప్రాణేశ్వరుఁడగు పద్మునిఁ దిలకింపఁగోరి వచ్చితి’ననెను. పద్ముఁ డప్పు డచ్చట లేడు. సూర్యుని రథము నడపుటకై యరిగి యుండెను - ఎనిమిది దినములకుఁ గాని గృహమునకురాడు. భుజంగేంద్రుని భార్య యాతని కా వృత్తాంతమెఱింగించి, యాతఁడు వచ్చువఱకును నతనిని దన మందిరమున నుండుమని కోరెను. భృగుఁ డచ్చటి కనతి దూరమున నున్న వనంబున నుండుననియు, బద్ముఁడువచ్చిన యంతఁజ్చే తన కెఱింగింపు మనియుఁ జెప్పి - సమీపవనంబునకుఁ బోయెను.

భృగుం డా వనమును బ్రవేశించి నిరాహారుఁడై భుజగ నాథుని రాకకు వేచి యుండెను. అట్లాలు దినములు గడ

చెను. ఏడవ దినమున - పద్ముని యాపు లాతని సన్నిధికిఁ బోయి “నీవు భుజించి నేటి కాలు దినంబు లయ్యెను. మే మెప్పుడును నతిథులఁ బూజించు చుందుము. మా ప్రతము నకు భంగముగలిగింపక, మేమిచ్చు నాతిశ్యమును గ్రహింపుము. నీవు కోరిన దానిని దెచ్చి యిచ్చెద”మని పలికిరి. అందులకు భృగుడు వారిని పిట్టించి ‘నేను పద్ముని రాక్షసైవేచియున్నాను. ఆతనిం జూచు వఱకు నేను జలము నైనఁ గోలను - మీకు ధర్మవిరోధము గాకుండ నీదినము గూడఁ జూడుడు. రే పాతఁడు రాకున్నచో భుజించెద”నని ప్రార్థనా పూర్వకముగాఁ బలికెను. అందులకు వారు సమ్మతించి, మందిరమునకుఁ జనిరి.

ఆ మఱునాడు భుజింకేంద్రుడు గృహమునకు వచ్చెను - ఆతని భార్యచేఁ బూజలంది, యొక్కయెడ సుఖాసీనుడై యున్న యవసరమున నతఁడు భార్యంగాంచి “సతీమణి! నీకు సేమమేకదా! దేవతాతిథిపూజలు బ్రాగ్జతగా నడుపుచుంటివా?” యని ప్రశ్నించెను. అందుల కక్కాంత యిట్లు నుడివెను. ‘దేవా! నీ శిష్యాతిశయమున నేను ప్రతినిషయము జాగ్రహకతతోఁజూచుచుంటిని. అతిథులఁ బూజించుచుంటిని. గురుభక్తిశిష్యులకును, వేదపఠనమువిప్రులకును, ప్రజాసంరక్షణమురాజులకును, న్యాయవిత్తానము చైత్యులకును, త్రివర్ణారాధనము శూద్రులకును, బ్రభువాక్యపాలనముభటులకును’ నెట్లు నియమింపఁ బడియున్ననో యట్లే పతివ్రతాత్వము భార్య కనుసరణీయమై యున్నది. నేను నిరంతరము ధర్మ

రతుఁడ వగు నీ చిత్తము ననుసరించి వర్తింతును గదా ! ” యని పలికి, మఱియు నిట్లనెను. “ప్రాణేశ్వరా ! నేటి కెనిమిది దినముల క్రిందట మిమ్ముఁ జూచుటకొక భూసురుఁడువచ్చి నాచేఁ బూజింపఁబడినాఁడు. కార్యముమాత్రముచెప్పఁడయ్యె. నీరాకంగోరుచు నీసమీప ననమున నున్నాడు. నేటికాతఁడు భుజించి యేడుదినంబు లయ్యెను. నీపు వచ్చువఱకు నాహారంబు గొననని దీక్ష నహించియున్నాఁడు. కావున నీవాతని సన్నిధికిఁబోయి సంభావింపవలయు”ను. భార్య పలుకులు విని యతఁడు కుపితుఁడై “నేనెక్కడ! ఆభూసురుఁడెక్కడ! నేవాతనిఁ గాంచఁ బోవలయునా? సురాసురులు నన్నే విధంబున శారవంతురో నీవెఱుంగవా?” యని పలికెను. ఆ మాటలు విని యామె “నాథా! నీరాకఁగోరి నిరాహారుఁడై యున్న భూసురుని శారవింపకయుండుట నీకు ధర్మమా? ఆపాటుని యాసఁ జెఱిచి తత్పాపాగ్నిచే నీ పురుషార్థమును, ధర్మమును గాల్చు దలఁచితివా? నివా బ్రాహ్మణున కాశావిచ్ఛేదము గలిగించి, బ్రాహ్మహత్యాపాతక మొడిగట్టుకొనఁదలంచితివా? కావున నామాటలు విని రోషముడిగి వానరాకఁగోరుచాతకము వడుపున నీకైవేచియున్న యాభృగుని సంభావింపు”మనెను సతి వాక్యములవిని కోపముడిగి పద్మండు “తరుణీ! ఒరునిఁజూడఁ బొమ్మని పలికినయంతనే యాగ్రహము కలిగి యట్లంటిని. అంతటితో నీవూరకొనక నాకు ధర్మముఁజెప్పి మహాపకారముఁ జేసితివి. రావణుండు మొదలగువారు కోపము

చేతనే మడసిరి. నీయట్టి భార్యయుండుటచేత దురితాపాయము నందకుండఁ దొలఁగితిని. ఇంక నేనన్నిపుని కడకేగి యభీష్టముదీర్చినచ్చెద' ననిపలికి యాక్షణముననేపోయి, తన రాకకు వేచియున్న భృగునిజూచి, పూజించి, నిజ మందరమునకుఁ దోడ్కొనివచ్చి, యతఁడడిగిన యర్థములకెల్ల దగునుత్తరము జెప్పి ప్రముదితాంత రంగునిజేసి పంపెను.

“క॥ అలయక యేండ్లు గడుం బె

క్కులు జ్జీవించుట నర గలు | గుటయుం దగు వృ

ద్ధుల లక్షణమే జ్ఞానము

గలఁడేనిక బాలుఁడయినఁ | గడు వృద్ధమహిఁ.

10. అష్టావక్రకుడు

తొల్లి యేకపాదుఁ డను నొక మునివరుఁడు కలఁడు. ఆతనికి సుజాత యను సతీరత్నము కలదు. ఏకపాదుఁడు తపోవనమున నిరంతరముఁ బరమేశ్వరునిఁ గొలుచుచు-దన కడ కరుదెంచు శిష్యులకుఁ బాఠములఁ జెప్పుచుండును. ఇట్లుండఁ గొన్నాళ్ళకు సుజాత గర్భిణియయ్యెను. ఒకనాఁడు ఏకపాదుఁడు శిష్యులకుఁ బాఠములు చెప్పుచుండ, సుజాత గర్భమున నున్న యర్భకుఁడు తండ్రి నుద్దేశించి, “అహో రాత్రు లీగతి శిష్యులకుఁ బాఠములు జెప్పవలయునా? నిద్ర లేకునఁచో వారు జడమతులై పాఠములు తప్పఁజదువరా?” యని హేళనముగాఁ బలికెను. ఆపలుకుల కేకపాదుఁ డాగ్ర

హమంది, “వేదాధ్యయనమునకు వ్యతిరేకముగాఁ బలికితివి. కావున నీ వెనిమిది వంకలు గల దేహముతో జన్మించెదవు గాక!” యని కొడుకునకు శాపమిచ్చెను. అగ్నికల్పమునైన యయ్యర్భకుఁడగు గడుపునఁ బెరిగించుచుండెను. పృథ్వీకాలముఁ సమీపించుట యెఱింగి యాసుజాతభర్తనువీక్షించి, “పురుషు వెచ్చునని యెఱింగి వేదవారుఁగూడ ఘృత తైల ధాన్యములు ముందుగనే సంగ్రహించి యుంచుకొందురు. మన మర్థవంతులము గాక పోవుటచే నవి యన్నియుఁ గలవ య్యెను. ఏమిసేయుదము. నాకీ చింత యెట్లు బాయు” నని పలికెను. అంతట నేకపాదుఁడు ధన్యామై జనక రాజు పాలికిఁ బోయెను. అప్పుడా నృపాలుఁ డొక మహా యజ్ఞమును సేయుచుండెను. అచ్చట నేకపాదుఁడు వరుణపుత్రుఁడయిన వందితో వివాదముఁ జేసి యోడి వివాదమునకుఁ బూర్వము చేసికొన్న శపథముల ననుసరించి జనమగ్నుఁ యుండెను.

అట సుజాత ప్రసూతియై యష్టావక్రకుంగ నెను. ఆసమయముననే యుద్ధాలకుఁడను మునిభార్య శ్వేతకేతుండగు కుమారునిఁ గనెను. ఉద్ధాలకుఁడు సుజాత కన్గజుఁ డగును. అట్లు జన్మించిన యష్టావక్ర శ్వేతకేతు లిరువురును. సమవయస్కులై పెరిగి, పండ్రెండేండ్ల ప్రాయము గలవారై, వేదాధ్యయనాది విద్యలందుఁ బ్రవీణులైరి. అష్టావక్రుఁడు వారి బాంధవ్య మెఱుంగక శ్వేతకేతుని ప్రభాతగఁ దలంచి సుఖిలీలనుండెను. ఒకనాఁ డష్టావక్రుఁ డుద్ధాలకుని కుటుంబ

క్రియించెను. అప్పుడు శ్వేత కేతుఁ డచ్చటికివచ్చి యాకు మారునిఁజూచి “నీవేల మాతండ్రి కుఱువెక్కితివి. నీవు పోయి మీతండ్రియంకమెక్కు”మని చేయిఁబట్టి యీడ్చెను అందుల కష్టావక్రుఁడు విచారమందుచుఁ దల్లియగు సుజాత కడకుఁ బోయి, “అమ్మా! మాతండ్రి యెవఁడు? నాకుఁ గానుపింపఁడేమి? ఎందరిగె, తెలుపు”మనియడిగెను. సుజాత ఏకపాదుని వృత్తాంతముఁ గుమారున కెఱింగించెను.

అంతట నష్టావక్రుఁడు, శ్వేత కేతుని వెంటఁబెట్టికొని మిథిలాపురమున కరిగి, జనకుని యజ్ఞమందిరము బ్రవేశింపఁ బోవగా నచ్చట దౌవారికులు వారింగాంచి “జనకమహా రాజు యజ్ఞసభఁ దీర్చియున్నాఁడు. అందు మహాయాజ్ఞకులు ను, నృద్ధ విద్వాంసులును, ప్రవేశింపవలయునుగాని, మీవంటి బాలురు ప్రవేశింపరాదు.” అని పలికి వారించిరి. “జ్ఞానము గలవాడైనచో బాలుఁడయినను వృద్ధుఁడే. వేదాధ్యయన శీలుఁడగు బాలుఁడుగూడ సభాపూజ్యుండగును. కావున మమ్ము బాలురని తలంపవలదు. మేము జనకుని సందర్శించి యతని యనుమతిని సభయందున్న వేదవాదులను వాదంబున గెలువవచ్చితి”మని బదులుచెప్పెను. అప్పుడు ద్వార పాలకులు వారిని మందిరప్రవేశము సేయనిచ్చిరి. అష్టావక్రుఁడు జనకుఁడడిగిన ప్రశ్నములకెల్ల నుత్తరమిచ్చి తనతండ్రితో వాదించి గెలిచిన వరుణ పుత్రుఁడయిన వందితో వాదముఁ జేసి గెలిచి, జలమధ్యముననున్నతండ్రికి విముక్తిఁ గలిగించి, జనకరాజుచేఁ బూజలంది, యచ్చట నున్న మును

లచేతను, భూసురులచేతను, వినుతింపఁబడి- తండ్రినిదోడ్చిని
నిజాశ్రమమునకుఁ బోయెను.

11. యక్షుడు — ధర్మరాజు

పూర్వ మరణ్యావాస సమయమున ధర్మరాజు - తన
నలుపురు తమ్ములతో నొకనాడు వినోద సంభాషమునఁ
బ్రొద్దుపుచ్చు నవసరమున నొక బ్రాహ్మణుఁడు వచ్చి “ధర్మ
నందనా! వృక్షశాఖకుఁ దగిల్చిన నాయరణి యొక లేడికొ
మ్ము నకుఁ దగిలి దానియాదుఁ జిక్కుకొనఁగా దానితోఁ
గూడ నా హరిణముఁ బరుగెత్తెను. కావున నాయాదుఁ
గృహంతరంగుఁడవై నిత్యవిధికి లోపము గలుగకుండ నామృ
గమునుఁ బట్టుకొని నాయరణి, దెచ్చిపెట్టమని యడిగెను.

అంతట ధర్మరాజు చాపహస్తుడై తమ్ములతో బయ
లుదేరి, త్వరితగమనమున నాహరిణమును వెంటాడించెను-
ఆకురంగము పాండవులను గొంతదూరము తీసికొనిపోయి
యదృశ్యమయ్యెను. తమ యత్నము ఫలమయినదని వారు
విచారించుచు మార్గశ్రమమున డస్సి యుండుటచే నొక వల
భూజముక్రింద విశ్రమించి యుండిరి. వారందఱును దాహపీ
డితులై యుండుటచే ధర్మనందనుఁడు నకులుని జూచి, “త
మ్ముడా! నీవీ మహీరుహమెక్కి జల మేదెసనైన నున్నదే
మోచూడు’మని చెప్పెను. నకులుఁడు వృక్షమునెక్కి దిక్కు
లుగలయఁజూచి, సరోవర మొండు కనిపించు చున్నదని

చెప్పెను. అట్లయిన నీవరిగి దాహముఁ దీర్చుకొని మాకు గూడ జలంబుల దెమ్మని ధర్మరాజుడు నలునకుఁ జెప్పి పంపెను.

నకులుడు సహోపమున్న పృథ్వీమునకుం బోయి నీరు ద్రావఁబోవ “ఓయీ! ఈ తటాకము నాయది-నీ విందలి జలంబులఁ గ్రోల నెంచితివేని నే నడుగు ప్రశ్నములకుఁ జరములిమ్ము” అను పలుకులాతనికి వినవచ్చెను. అతని కంటఁ కెవ్వరును గనిపింపలేదు. ఆ పలుకుల గణింపక నకులుఁ డందలి నీరములఁ ద్రావి, నిశ్చేతనుడై తీరమునఁ బడియుండెను. నకులుఁ డెంత సేకటకీని రాకపోవుటచే ధర్మరాజు డాతని బాడ నఱయుటకు సహదేవునింబంపెను. సహదేవుఁడరిగి తటాకతీరమునఁబడియున్న నకులుం గాంచి, యాతఁడట్లు పడియుండుట కేమికారణమోయని తలంచుచు, దాహబాధ కోర్వఁజాలక నీరములు ద్రావఁబోయెను. నకులునకు వినిపించిన మాటలే యతనికి వినిపించెను. సహదేవుఁడుగూడ నాపలుకుల నిరాదరించి, జలములఁ ద్రావి నకులుని చందమున నయ్యెను. వీరిరువురి నరయుటకు ధర్మరాజుపంపున నన్జనుడుపోయెను. అతఁడు తటాకతీరమున నున్న నకుల సహదేవులం గాంచి విస్మయమంది నలుదిక్కులఁ గలయఁజూచి, యెవ్వరినిఁ గానక సలిపములు గ్రోల సమకట్ట, “ఈతటాకము నాయది. ఇందుఁ దిగితివేని నీప్రాణముమీఁదకు వచ్చును. జలములఁ ద్రాగఁదలంతువేని నాప్రశ్నముల కుత్తరము లిమ్ము” అను పూర్వవాక్యములు వినవచ్చెను. ఆ పలుకుల కన్జనుడు కొంచెము క్రోధమువహించి, “నీవెవ్వఁడవు? చాటుగనుండి యిట్లువలె కెడవు? ఇంతమాత్రమునకు నేను భయమందుదునని తలఁచి

తివి కాబోలు - ఈయస్సనుని ముందు సీమాటలుసాగవు" అని వచించి, సరోవరమునదిగి - జలముల ద్రావి తన తమ్ముల వలెనే ధరపై నొటిగెను. తరురాత వీరి మువ్వరను నాయుటకు భీముడువచ్చి, పడియున్న తమ్ములజూచి విచారించి, దాహము దీర్చుకొనుటకు సలిలములు ద్రావబోవ, నెప్పటి మూటలే వినవచ్చెను. అతడుగూడ నప్పలుకుల గైకొనక నీరుద్రావి మూర్ఛనందెను.

అట్లు నలువురు తమ్ములు రాకతడసిన కారణంబరయ లేక విచారించుచు, ధర్మజుడు వారినరయుచు సరోవరతీరము నకువచ్చి, యచేతనులై నేలబడియున్న తమ్ములనవలోకించి యంతరంగమున “ఇతరులెవ్వరును నిచ్చటకు వచ్చిపోయిన జాడ కనిపింపదయ్యెను. ఎవ్వరితోనైన వీరు యుద్ధముజేసిన జాడయులేదు. వీరిట్లుపడియుండుటకుఁ గారణమేమైయుండును దుర్మార్గుడైన దుర్యోధనుఁ డేమాయయైనఁ బన్నె నేమో? వీరి ముఖకాంతి తగ్గలేదు. ఈజలము విషపూరితమనియైనఁ దలఁపఁజాల. ఈమాయఁ దెలియఁజాలక యుంటిని. సమస్త రాజ్యసంపదలు వైరుల పాలుఁజేసి, యరణ్యమునకు వచ్చిన నాకు విధాతృఁడిత దుఃఖముఁ దెచ్చి పెట్టెనుగదా ! శపథముఁదీర్చి నేను పురమునకుఁ బోయితి నేని యామె నన్నుజూచి ‘నీతమ్ములేమయి’రని యడిగిన నేనేమనిప్రత్యుత్తరం బిత్తు’నని పెక్కుభంగుల వగచి, దాహమున కోర్వం పాలక యతడు సరోవరములోనికి దిగెను. అప్పుడాతని కెప్పటియట్లశరీరభూత మిట్లనియె. “ఓరాజా! ఈకొలను నా సొమ్ము. నేనొకబకంబను నాపలుకులు వినక నీతమ్ములందలి

జల. బులద్రదావి ప్రాణమ్యతిఃబాందిరి. నీవును సాహసించితి
వేని, వానివలె నయ్యెదవు నేనిచ్చు ప్రశ్నముల కుత్తరము
లిచ్చితివేని కడుపారజలములఁ గోలవచ్చును. ధర్మజుడాయ
శరీరభూతము నుద్దేశించి “అయ్యా! నీవు బకరూపముధరించిన
బస్త్రానో- విష్ణుఁడవో-రుద్రుఁడవో ఎఱుగఁజాలకయున్నాను
కేవలము పక్షివేమైనచో లోకైకవీరులగు నా తమ్ములనిట్లు
సేయగల సత్త్వము నీకెట్లు లభించినది. నీ పలుకులు
నాకుఁగడునదృశ్యముఁగలిగించుచున్నవి. నీవెవ్వఁడవు? నీతలం
పెట్టిది? కరుణించి, యెఱింగించి నాహృదయ వేదనఁబాపు”
మని పలికెను. అంతట నశరీరభూతము “నేను బకమును
గాను- యక్షుఁడ. నామూలముననే నీ తమ్ములిట్లు ధృతి
పై నొఱిగిరి-” అని పలుకుచు భయంకరరూపముతో నతని
యెదుట నిలిచి “నా యాజ్ఞలేనిదే యిందలి యుదకమునుఁ
ద్రావినవారు చచ్చెదరు- నీవుమంచిచెడ్డలు విచారించువాఁడ
వగుటం జేసి తొందరపడి జలములు త్రాగలేదు - కావున
నేనడుగు ప్రశ్నముల కుత్తరములు చెప్పు” మనెను- ధర్మజుఁ
డందులకు సమ్మతించి యాతఁడడిగిన ప్రశ్నములకెల్ల నుత్త
రువులిచ్చెను-యక్షుఁడుసంతసించి “ధర్మనంద నా! నీబుద్ధివైభవ
మునకానంద మందినాఁడను- నీతమ్ములలో నొక్కనిజీవింపఁ
జేసెద. వేడు’మనెను. నకులుని బ్రదికింపుమనిధర్మజుఁడు కోరె
ను-అందులకుయక్షుఁడు “రాజా! భీమాంజనులునుహాబలపరా
క్రమవంతులు. నీకుఁబ్రియులు- ఏకగర్భ సఁజనితులు. వారిం
గోరక నకులు నేల కోరితి” వని యడిగెను. ధర్మజుఁ డిట్లు
బదులు చెప్పెను. “మహాత్మా! మాతండ్రి కిరువురు భార్యలు.

కుంతికి తనయులైన మువ్వరిలో నేను బ్రదికి యుంటిని - ఇక మాద్రీతనయులలోనొక్కఁడుండ వలదా! ఈధర్మరాజు ధర్మ సంఘంఁడని జనులు చెప్పుగొను చుందురు - ఎట్టి హాని వాటిల్లినను, నేను ధర్మహానికి మాత్రమోర్వను.” ధర్మజుని ధర్మ సంధతకు మెచ్చి “ధర్మరాజా! నీతమ్ములు నలువైరును లబ్ధ జీవితులయ్యెదరని బలికెను. వెంటనే భీమాష్ట్ర న నకుల సహ దేవులు నిద్రలేచిన తెఱంగునలేచి యధ్యక్షితునకుమోదముఁ గలిగించిరి.

ధర్మజుఁ డిదియంతయుఁజూచి విస్మయంబంది యత్సుని పిల్వోకించి “మహాత్మా! నిన్నొక యక్షమాత్రుండుగాఁ దలంప రాదు. నీనెవ్వఁడవో యొక మహానుభావుఁడవు. కరుణించి నీ నిజవృత్తాంత మెఱిగింపుమని గోరెను. ఆప్పడు యత్సుండ్నిల్లు వచించెను. “నేను ధర్మదేవతను నీచిత్తము బదిష్ఠించుటకు వచ్చితిని. నీధర్మబుద్ధి నాకుఁ బ్రీతిగలిగించెను, నీకెట్టివరము కావలయునో కోరుకొనుము.” ధర్మజుఁడాతనికి నమస్కరించి “దేవా! మాయాశ్రమ సమీపముననున్న యొక భూసురుని యరణి యొకకురంగముచే నపహృతంబయ్యెను. దానికొఱ కిట్లువచ్చితిని. అయ్యది కగుణింపు”మని కోర “నేనేయిట్లొనర్చితిని. హరిణ మెక్కడును లేదు.” అని పలికి భూసురుని యరణి ధర్మరాజున కొసంగి “ముందుమీరు సలువఁబోవు నజ్ఞాతవాసమున మీ కేరూపము గావలసిన - నారూప ముల వడి మిమ్మెవ్వరునుఁ గనుగొనకుండునట్లు వరంబిచ్చితి”నని పలికి యదృశ్యుఁడయ్యెను.

12 బలిచక్రవర్తి

“గీ॥ బ్రదుక వచ్చుగాక ♦ బహుబంధములనైన
వచ్చుగాక ♦ లేమి వచ్చుగాక
జీవ ధనములయినఁ ♦ జెడుగాక పడుగాక
మాటఁ దిరుగలేరు ♦ మానధనులు.”

పూర్వము రాక్షసులును - దేవతలును - నమృతము నకై మందర పర్వతము తఱచిరి. అప్పుడు శ్రీమన్నారాయణుడు మోహినీ వేషమున దానవులను మోసపుచ్చి యమృతమును దేవతల కిచ్చెను. అందుచేత దానవ చక్రవర్తి యగు బలి, దేవతలతో ఘోరముగఁ బోరాడి, యోడి పోయి, పశ్చిమ శిఖరికి జనెను. ఈదైత్యులకు శుక్రాచార్యుడు గురుఁడుగా నుండెను. ఈతడు మృత సంజీవని యను విద్యా మహిమమున రణమున నీగిన రాక్షసుల నెల్లర బ్రదికించు చుండును. శుక్రుఁడు బలిచేత నొక గొప్ప యాగముఁ జేయించెను. దానినే విశ్వజిద్యాగమని చెప్పుదురు. ఆయాగము సేయుటచే బలికి, సువర్ణ రథమును, దివకరుని హయంబులఁబోలు హయములును, సింహధ్వజము - కవచమును - సగ్నిహోత్రుఁ డిచ్చెను. - శుక్రుఁడు శంఖ మిచ్చెను. ఇట్టి నన్నియు లభించుటచేత నాబలి యఖండపరాక్రమ వంతుడై త్రిలోక భీకరుడై యొప్పు చుండెను.

కొన్ని నాళ్ళ కాతఁడు దేవేంద్రుని సాధింపఁ దలచి చతురంగ బలములతోఁ బోయి దేవతా రాజధానియగు నమ

రావతిని ముట్టడించెను. ఆసమయమున నిందుగ్రి డమర గురుడైన బృహస్పతిని రావించి, “అచార్యా! బలిదైత్యుఁ డిప్పుడు మనమీదకు దండెత్తి వచ్చినాఁడు. వీని కిట్టి బల మెట్లు వచ్చినది “వీని నెట్లుగెలువఁగలుగుదు”మని పలికెను. బృహస్పతి యందులకు “అమరనాథా! శుక్రాచార్యుఁడు చేయించిన యాగమువలన నీతని కింత మహిమ కలిగినది. ఈతని నెదిరించుటకు శ్రీహరికిదప్ప నితరులకు శక్తిలేదు. ఈసమయములో నీవమరావతిని విడిచి పోవుటమంచిది. శుభ దినములు వచ్చినప్పుడు మరల రావచ్చు” నని పలికెను. బృహస్పతిమాటలు విని యిందుగ్రి డమరులతో నాకలోకము విడిచెను.

బలి యమరావతిని వశముఁ జేసికొనెను. శుక్రుఁ డతనిచే శతాశ్వమేధములుఁ జేయించెను. బలియొక్క రాజ్య పరిపాలనము ధర్మము ననుసరించి యుండెను. అతఁడు రాక్షసుఁడైనను - దేవబ్రాహ్మణ భక్తి - ధర్మాసక్తి - గురుజనా నురక్తి - గలిగి యుండెను. - అతని పాలనమున దరిదుర్లు లేదు. పాడిపంటలు సమృద్ధిగా నుండెను. ఈతీరున బలి రాజ్యముఁ బాలించు చుండెను.

ఇది యంతయు విని యిందుగ్రిని తల్లియగు నదితి తన మనమున, బలి తన రాజ్యము నాక్రమించినందులకు విచారిం చుచుండెను. ఆసమయమున నచ్చట కామె భర్తయగు కశ్యపుఁడు వచ్చెను. ఆమె యాతనికి నమస్కరించి తన మనోవేదన యంతయుఁ దెలుపు కొనెను. కశ్యపుఁ డామెను జూచి

“ఇదియంతయు విష్ణుమాయ. నీవు హరినిసేవింపుము. శుభముల నందగల”వని చెప్పి, శ్రీహరినిఁబూజించు క్రమముఁ దెలిపెను. అదితి శ్రీహరిని నిష్ఠతో సేవించెను-ఆ మహానుభావుఁ డామెకుఁ బ్రసన్నుడై “సాధ్వీమణి! నేను మాయోపాయమున దైత్యులనుఁజంపవలయును. ఎట్లయినను బలిగర్వము నడంచి యిందునకు రాజ్యమిచ్చెద. అందులకై నేనునీకు సుతుండ నయ్యెద” నని పలికి యంతర్ధానుఁ డయ్యెను-

అదితికశ్యపుని సేవించుచుండెను. కొన్నాళ్ళకామె గర్భముధరించి కాలక్రమమున నొకశుభలగ్నమున శ్రీహరినిబుత్తునిగా, గాంచెను. ఎదుగుచున్నకొలందియుశ్రీహరి తనరూపమును మఱుగుపఱచి, కపట వటుడై యుండెను. ఈవటుడే వామనుఁడు. కశ్యపుఁడాతని కుపనయనము గావించెను. వామనునకు బృహస్పతి జన్మిదమును, కశ్యపుఁడు ముంజయు, దితి కౌశీనము భూదేవి కృష్ణాజనము, సోముఁడు దండమును, సరస్వతి యక్షమాలికయు, సప్తఋషులు కుశపవిత్రములును నర్పించిరి. కుబేరుఁడు భిక్షాపాత్రమిడెను. అందుఁ బార్వతి “అక్షయ” మని తొలిభిక్షుఁ బెట్టెను.

దానము సేయుటయందు బలిచక్రవర్తిఁ జెప్పి మఱి యొకరిని జెప్పవలయును. ఆతనితో సమానముగ దానము సేయువారెవ్వరునులేరు. అర్థులేదికోరిన నదియిచ్చును. వామనుఁడు బలింగూర్చి విని, యతనిం గాంచుటకుబయలుదేరెను. అప్పుడు దైత్య చక్రవర్తి యొక గొప్ప యాగమును సేయు

చుండెను. వామనుడు తిన్నగా నాప్రదేశమున కరిగి సభా మండపమును బ్రవేశించెను. అది వేదపారాయణులగువిప్రుల తోడను, మంత్రప్రేతలతోడను, ననేక ముని పుంగవులతో డను. నిండియుండెను. వామనుడందుఁ బ్రవేశించి, నెమ్మదిగా బలింజేరి యాశీర్వదించెను. అచ్చట సభ్యులీ వామనునిఁ జూచి వేదము లీహపమునందె నని తలంచిరి. బలి సింహాసనమునుండి దిగివచ్చి వామనుని చిరణములకునమస్కరించి, తత్పాదములు కడిగి, యాజులము శిరముపైఁ జల్లుకొని సుఖాసీనుఁజేసి కుల గోత్రనామము లడిగి - యిట్లుపలికెను. “భూసురోత్తమా! నీకేమి కావలయును. నీవు వచ్చుటం జేసి నేను కృతార్థుడ వైతిని. మఖముగూడ పావనంబయ్యెను. వస్త్రములా! నూకలా! ఫలములా! గోవులా! కరులా! భూషణములా! భూములా! ఏమికోరెదవు.” బలివాక్యములకు వామనుడు సంతసించి, ‘నాకు నివాసమనునదియొకటి లేదు. నేను సర్వ ప్రదేములయందు నిండియుందును. నేనెవ్వరివాడను గాను. అందఱును నావారే. లోకములో నేను సేర్వని దేదియు లేదు. నీవు మహాదాతవని నిన్నుఁ జూచుటకు వచ్చితిని. మీనంశములోఁ బ్రహ్లాదుడు గొప్ప యశమాంబించినాడు. నీవును నంతటి వాడవే. బ్రాహ్మణులందఱివలె నిన్ను నిరంతరము యాచించుటకై వచ్చువాడఁ గాను. నేనొంటివాడను. కావున నాకు మాడడుగుల నేల యిచ్చినఁ జాలును.” వామనుని వాక్యములకు బలి నవ్వి “ఓయి వెఱ్ఱిబ్రాహ్మణుడా! ఈస్వల్పమేనా! నీవు

యాచింప వచ్చితివి. యాచన యనగా నేమియో తెలియని నానివలె నుంటివి. మతేమయినఁ గోరు”మనెను. మూడడుగుల నేలతప్ప, నొండెద్దియు వలదని వామనుఁడు చెప్పెను.

వామనుఁడు కోరినదానమిచ్చుటకు బలి సంసిద్ధుఁడయ్యెను అప్పుడు శుక్రాచార్యుఁ డాతని గాంచి “ఓదానవలోకచక్రవర్తి! ఈతఁడు నిజమయిన భూసురుఁడుఁగాడు. దేవతలకు మేలుసేయఁదలంచి వచ్చిన శ్రీమన్నారాయణుఁడు. నిన్ను వంచించి నీభాగ్య మిందునకీయఁ దలంచినాఁడు. మహాకాయుడై, మూడడుగులతో జగంబెల్ల నాక్రమించును. ఒక పాదమున భూమియు - నొకపాదమున నాకాశమును నాక్రమించెనేని నీ నెచ్చటికి వెడలఁ గలుగుదువు? వివాహములందును, బ్రాణవిత్తమానభంగములందును, నబద్ధమాడినఁ బాపములేదు. కావున నీదానము మానుమని పలికెను. బలిచక్రవర్తి యందుల కంగీకరించునా! ఆతఁడు శుక్రునిఁజూచి “ఆచార్యా! యిచ్చెదనని పలికి మరల లేదనిపలుకుటకంటెఁ బాపము మఱియొకటి లేదు. ఇదివఱకెందఱు రాజులీ భూతలమునఁ బరిపాలించిరి. వారందఱును సౌభాగ్యమునుమూటఁ గట్టుకొనిపోయిరా! శిబి మొదలగువారు చేసినదానము లెప్పు టికైన మఱుపునకు వచ్చునా? కృతువులఁగాని వ్రతములఁగాని చిక్కని మహాత్ముఁడు నన్ను దానమడిగినప్పుడీయనని చెప్పఁగలనా! నాసమస్త రాజ్యశ్రీలు పోయినను సరే. నాజివ్యా తిరుగదు.”

ఇట్లు చెప్పి యాబలిచక్రవర్తి వామనుని వా ఛదీర్చుటకుఁదనభార్యను హేమకలశముతో జలము దెమ్మని చెప్పెను.

బలి వామనుని జూచి “నీ వాంఛితము దీర్చుచున్నాను. నీపాదము లిటుదెమ్ము. కడిగెద” నని పలికి, యా మాయా మాణవకుని పాదములు కడిగి హస్తమున ధారవోసెను. ఇట్లు మూడడుగుల భూమిని దానముగా గ్రహించిన వటుడు, విశ్వరూపముధరించి, యొకపాదమును భూతలమును, వేరొక పాదమును స్వర్లోకమును, నాక్రమించి, బలింజూచి, “దాన వేంద్రా! నేను రెండడుగులే కైకొంటిని. మూడవ యడుగు నకు బ్రదేశము గాన్పింపదయ్యెను. నీవిచ్చెదనని చెప్పితి. మూడవ యడుగు జూపు” మని బలికెను. బలి, హరిం జూచి “దేవా! నేనసత్యమాడను. నీమూడవ పాదము నా శిరమున మోపుము. నీవు శ్రీహరి వని తెలియును. నీవు నన్నీ దానము గోరుట నాపుణ్యఫలమనితలంచెద”ననెను. అంతట శ్రీహరి యాబలి శిరముపై బాదమిడి నీవారితో గూడ సుతలంబునకరిగి, మద్భక్తుడవై యచ్చట నుండుమని చెప్పి పంపివేసి, యింద్రునకు మరల దేవతా సామ్రాజ్య మును గూర్చెను.

13. శకుంతల — దుష్యంతుడు

చతురు దధివేలావలయితంబగు హస్తినాపుర రాజ్య మును, బూర్వ రాజన్యల కీర్తివల్లక క్రబాకించుచు, దుష్యంతుడను చక్రవర్తి పరిపాలించు చుండెను. ఆతఁ డొక్క దినమున మృగయావ్యాజమున నరణ్యమున కరిగి, పెక్కు మృగంబుల నుక్కడగించుచు ననతి దూరంబరిగె. వెంట

నరిగిన యాశ్వికులు వేటాడి యలసి; యందందు విశ్రమించి యుండిరి. దుష్టాంతము డొక మృగమును దఱుముచుఁ గొందఱితో నతి దూరం బరిగెను. అచ్చట నతనికి సమస్త తమతావుష్పశోభితగై నందన వనంబును బురుడింపఁజాలు నొక దివ్య వనము బొడఁగఁపెను. అన్వన రామణీయత కతఁ డానందమునుఁ బొందుచు నందుఁ బ్రవేశించి, సమిత్కుశ పల్కార్థమై యచ్చట కరుదెంచిన మునిబాలుర చేనయ్యదికణ్వా మహాముని యాశ్రమంబని యెఱింగి, తన వెంటవచ్చిన వారి నట నుండఁబనిచి తాను కణ్వాని దర్శించుట కరిగెను.

దుష్టాంతము డొక్కఁడును గణ్వాశ్రమము ప్రవేశించి యందు భువనమోహిని చందమున రాజిల్లుచున్న శకుంతలం గాంచి, యామె రూపలావణ్యముల కచ్చెరువుఁ బొందుచు నిలుచుండెను. శకుంతల యాతనింజూచి దుష్టాంతముడని యెఱింగి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులఁ బూజించెను. దుష్టాంతము డామెను విలోకించి “మృగయావ్యాజమున నరణ్యమున కరు దెంచి కణ్వామహాముని దర్శనముజేసి పోవవచ్చితిని అమ్ముని వల్లభుం డెచ్చటికరిగె” ననిపలుక, “వారిప్పుడే వనంబునకు బండ్లు దేరఁబోయిరి. సత్వరముగ నే యరుదెంతు” రనియామె బదులుచెప్పెను. శకుంతలను జూచినయంతనే నరపాలుని చిత్తము చలించెను. తనచిత్తము మునికన్యకపై కరిగినందుల కొకసారి విచారించెను. మఱియొకసారియామెనిజముగాముని కన్యకయే యైనచోఁ జలింపదని తలంచెను. తుదకామెరాజ కన్య యనియు, నవివాహిత యనియుఁ గృతనిశ్చయుండై యామెను విలోకించి “నారీమణీ! నీసాందర్యమువర నాతీతమె

యున్నది. నీయన్వయాభిధానంబు లెట్టివి? స్వీ యాశ్రమమున నుండుట కేమికారణము” అని యడిగెను. అందులకామె “మహారాజా! సకల ధర్మస్వరూపుడైన కణ్వునకుఁ గూతురను. శకుంతల యను నామమునఁ దనరు దాన,, నని బదులు చెప్పెను. దుష్యంతుఁడామెమాటలకుసంశయాస్పద చిత్తుడై మఱల నామెనుజూచి “సుందరీమణీ! బ్రహ్మచర్య వ్రతస్థుడైన నీవు కణ్వునకెట్లు కూతుర వైతివో యెఱుంగఁ దలచితి” ననెను- అంతట శకుంతల “రాజేంద్రా! మున్నొక మునీంద్రుఁడు నాజనకునికడ కరుదెంచినప్పుడు నాజనకుఁ డతనికి నాజననప్రకారమిట్లు చెప్పెను.

“తొలుత రాజర్షియై విశ్వామిత్రుఁడు సేయుచున్న ఘోరతపమునకు నిందుఁడు భయంబంది మేనకయనుదేవవే శ్యనుఁ బిలిచి, “నీవు కడురయముననరిగి, విశ్వామిత్రుఁడొన రించు తపమునకు విఘ్నముఁగలిగించి మమ్ముఁ గాపాడవలయు” నని పలికెను. అందుల కమ్మేనక దేవనాథునిఁ జూచి యిట్లు పలికెను. “అమరేంద్రా! ఆగాధేయుని కోపాగ్నికిఁ జతుర్దశభువనములునుభయంబందుచుండును. అతండ్రికింత యలిగిచూచెనేని లోకములన్నియు భస్మమగును. అట్టియెడల నబలనగు నేనాతని యెదుటకుఁ బోయి నిలువఁగలనా. అయినను నీయాజ్ఞ ననుసరించి యమ్మునివరుని పాలికిఁ బోయి నా నేర్పు తెఱంగునఁ దపమునకు విఘ్నముఁగలిగింపఁబ్రయత్నించెద. ఇట్లు పలికి మేనక హిమవత్పర్వత సమీపవనంబునఁ దపంబుసేయుచున్న కౌశికమునివరుని కడ కరిగి, యాతకి నమస్కరించి, పుష్పాపచయము సేయు నెపంబున నవ్వనం

ఋషిని విహరించుచుండెను. మేనకనువీక్షించినయంతనే విశ్వామిత్రుని హృదయము చెదరిపోయెను. తపము జాలించి యామెను తదేకదృష్టితో జూడఁదొడంగెను. అంతట నాతఁడు నిష్ఠలనల్ల నీరు పాలు గావించి, యమ్మందయానకు లోబడెను. మేనక యామునియొద్ద బెద్దకాలముండి యీ శకుంతలంగాంచి, యొక్కమేటిపులి నతలమునఁబెట్టి, యమర లోకమునకరిగెను. విశ్వామిత్రుఁడును మేనకవలనఁ దనతపమున కంతరాయము కలిగెనని పశ్చాత్తాపమునంది, మరల దపోవనమునుఁబ్రవేశించెను. మునివరుని తప్తప్రభావమున నచ్చటనున్న శకుంత పక్షులు శిశువునుఁ గూర్మమృగములు స్పృశింపకుండఁ బర్ణములఁ గప్పి రక్షించుచుండెను.

అంత నేనొక దినమున సమిత్కుశ ఫలార్థమై యా ప్రదేశమునకరిగి, శకుంతరక్షితమగు శిశువుగాంచి, యాశ్రమమునకుఁదోడితెచ్చి శకుంత రక్షితమగుటంజేసి శకుంతలయను నామంబిడితిని, నాటినుండియు నీమె నాకు గారా బవుఁ బట్టియై యున్నది.”

శకుంతల జన్మప్రకార మంతయు వినిన విశాదట దుష్యంతుఁడు మోహవేశ పరవశుడై యెట్లయినను నామెను వివాహమాడదలఁచి యిట్లు పలికెను.

“క॥ ఈవల్కు లాజినములకు

నీ వన్య ఫలాశనముల ♦ కీ విటపకుటీ

రావాసముల కుచితమె

నీ విలసిత రూపకాంతి ♦ నిర్మల గుణముల్.

ఉ॥ ఈమునిపల్లె నుండుటిది ♦ యేల కరంబనురాగ మొప్పుగా
భామిని నాకు భార్యవయి ♦ భాసురలీల నశేష రాజ్యల
క్తీ నుహనీయ కాఖ్యముల ♦ మేలుగ నందుమనింది తేందుపా
దామలతుంగ హర్మ్యముల ♦ హరిహిరణ్మయకుట్టిమంబులన్.”

తరుణీమణీ! నిన్ను వివాహమాడ నాకిచ్చ జనించినది.
చతురుదధి వేలావలయిత మహీతలంబునకుఁ జక్రివర్తి నైన నా
కిల్లాలుగా నుండఁదగిన నీవీ యరణ్యమున నుండుట తగదు.
బ్రాహ్మము, దైవము, ఆర్షము, ప్రాజాపత్యము, రాక్షసము-
ఆసురము- గాంధర్వము - పైశాచము, ననుయెనిమిది తెఱఱం
గుల వివాహములు ధర్మశాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడి యున్నవి.
అందు క్షత్రియులకు గాంధర్వ రాక్షసములు పశ్యంతములై
యొప్పును-కావున నన్ను గాంధర్వవిధినిఁబరిణయంబొడుము.”

దుష్యంతుని పలుకులు విని యా శకుంతల యిట్లు
చెప్పెను.

“క॥ కరుణా నిరతులు ధర్మ
స్వరూపు లింతకు మదీయ శ జనకులు సనుడె
తురు వారు వచ్చి నీకి
చ్చిరేని బాణిగ్రహణము శ సేయుము నన్నున్.”

ఎట్టకేలకు దుష్యంతుఁ డామెను సమ్మతిఁ బఱచిన
నామె యాతనిని జూచి “రాజేంద్రా! నన్ను నీవు వివాహ
మాడఁదలంచితివేని. నీప్రసాదమున నాకు జనించు కుమారుని
యశారాజ్యాభిషిక్తునిగాఁ జేయుదు.”నని వరం బొసంగ
వలయును- అట్లయిన, సమ్మతించెద”నని పలికెను- దుష్యం

తుండ శకుంతల కోరినట్లు వరంబొసంగి యామెను గాంధర్వ విధిని వైవాహికంబాడి “తరుణీ! ఇక నేను పురంబున కరిగి నిన్నుఁదోడ్కొని వచ్చుటకు మంత్రి పురోహిత బృందమును గణ్వని సన్నిధికిబంపెద”నని చెప్పి నిజపురమున కరిగెను. నృపాలుండరిగిన పిమ్మట శకుంతల తాను చేసిన కార్యముఁ గణ్వఁ డెఱిగిన నేమని కోపించునో యని విచారించు చుండెను. అంతలో ఫలంబుల కరిగిన కణ్వఁడాశ్రమమునకు వచ్చిభయంబందుచు నెదుటనిలిచియున్న శకుంతలనువీక్షించి, సమస్తమును దివ్యదృష్టి నెఱిగి - యా యువిదంగాంచి “కుమారీ! నీవొక్కొంటయు భయంబందవలదు. సమస్తమును నాకు గోచరమయినది, నీవు తగిన వరునిఁ గాంచితివి. గాంధర్వవివాహము ధర్మశాస్త్ర సమ్మతమైనదే! నీవిప్పుడు గర్భిణివైతివి- నీగర్భమున నున్న కుమారుఁడు చక్రవర్తియగును. నీసచ్చరిత్రమున కేను మెచ్చితిని-నీవు వాంఛించిన వరంబను గ్రహించెదను. కోరు”మని పలికిన, విని- శకుంతల మనంబున భయంబు విడిచి, కణ్వని విలోకించి, యిట్లు పలికెను. “జనకా! నా చిత్త మనవరతము ధర్మమునందే వర్తించు నట్లును, నా కుదయించు కుమారుఁడు వంశకర్తయు, దీర్ఘాయురారోగ్య బలపరాక్రమ సమన్వితుఁడవై యుండునట్లు గను వరం బనుగ్రహింపుము.”

కణ్వఁ డామె కోరిన వరంబుల నొసంగి, యామెను శ్రియించుటకు మునికన్నియల నియమించెను- అంత శకుంతలకుఁ బదియవ మాసమున నొక కుమారుఁడు జనించెను- అక్కుమారునకుఁ గణ్వఁడు జాతకర్మాది క్రియల నెఱవేర్చి

భరతుండను నానుంచిడెను. ఆ భరతుడు దినదిన పృవర్థమానుండగుచు గణాశ్రమ ప్రిత వనంబులనున్న క్రూరమృగంబుల బట్టితెచ్చి, యాశ్రమంబున భూజంబులకు గట్టుచు బాల్యక్రీడలచే శకుంతలకును గణానకును ముదంబు గలుగఁ జేయుచుండెను, అచట మున్ముందు లెల్లరును నా కుమారుని సాహస గుణముల కద్భుతమంది, యాతనికి సర్వదమనుండని పేరుబెట్టిరి.

ఇట్లు కొంతకాల మరుగఁ గణ్వుడు శకుంతలనుఁ జూచి, “అమ్మా! ఎట్టి సాధ్వ్యులైనను బుట్టినింటఁ బెద్దకాలముండఁదగదు. సతులకెప్పుడును పతితోడ నుండుటయే ధర్మము. కావున నీవింకఁ బతికడ కరుగుట ధర్మము. నిన్ను దుష్కృతుని పాలికి మునికుమారుల తోడిచ్చి పంపెద” నని చెప్పిన-నామెయు సంతసంబున సమ్మతించెను. అంతట నా శకుంతలను భరతసమేతముగాఁ గొందరు మునికుమారులను దోడిచ్చి, దుష్కృతుని పాలికిం బంపెను. శకుంతల ధావ్యంతుని దోడ్కొని దుష్కృతుని పాలికిఁబోయి, నిండు పేరోల గంబునఁ గొల్కుదీర్చియున్న దుష్కృతునిఁ గాంచి నిలుచుండెను. ఆతఁ డీమెనుఁజూచి యేమియుఁబలుకలేదు. శకుంతల తన మనంబున, “ఏమిది! ఈరాజేంద్రుడు నన్నుఁజూచియు బలుకక యున్నాడు. మున్ను నాయెడలఁ జూపిన యనురాగమును, ననుగ్రహమును - సంతోషమును, నేడు చూపక యున్నాడు. చూపులుగూడ మఱియొకతీరుననున్నవి. ఆనాడౌ శ్రమమున నీతఁడన్న వాక్యములను మఱచిపోయెను కాబోలు! అట్లు తలంపరాదు. మఱచిన వానికిఁ జ్ఞప్తికిఁదేవచ్చు

గాని, యెఱిగి యుండియు మాట్లాడని వాని కెఱింగించుట కష్టము. అయినను వచ్చిన దానిని భాషింపకుండఁ బోవుట యుచితము”గాదనితలంచి రాజేంద్రునిజూచియిట్లు పలికెను. “నృపాలచంద్రా! వేఁట నెపమునఁగణ్వాశ్రమమునకరుదెంచి యచ్చట నాకొసంగిన వరంబులఁ దలంపుము. ద్యుమణి సమాన తేజఁజైన యీకుమారుఁడునీతనయుఁడు. పౌరవకుల రత్నాలంకారుఁడైన యీతనిని యువరాజుగాఁ జేయుము.” ఆమె పలుకులకు దుష్యంతుడు, “అబలా! నీవెవ్వరవో నే నెఱుంగను. ఇట్టి యనుచితవాక్యంబు లాడ నీకుఁ దగదు. ఎక్కడనుండి వచ్చితివో యక్కడి కరుగు” మని పలికెను. దుష్యంతుని నోటినుండి వెలువడిన యావాక్యములకు శకుంతల నిశ్చేష్టిత యయ్యెను. కన్నులవెంట జలములు బయలు దేరెను. సంతాపమంతయు నడంచుకొని యద్ధరాతలేంద్రున కామె యిట్లనెను. “ప్రాణేశ్వరా! సమస్తము నెఱింగియుండియు నెఱుంగనని వచించినంతమాత్రమునఁ దప్పిపోవునా? ధర్మమూర్తివగు నీవు తప్ప నెవ్వరును నెఱుంగరని తలంచుట భావ్యమా? వేదములు, పంచభూతములు, ధర్మపు, రాత్రిం బవళ్ళు, సూర్య చంద్రులు, యముఁడును జూచుచుండఁగా నరుండు దానుచేసిన కార్యమును దాచినను దాగునా? నీవు కణ్వాశ్రమమున నాకొసంగిన వరములు జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొని నన్ననుగ్రహింపుము. గుణవతియగు సతిని సీచదృష్టిం జూచువాని కిహపరము లుండవని ధర్మ శాస్త్రములందుఁ జెప్పఁబడియున్నది. సకల ధర్మార్థ కామ్యసాధనంబులకును, భార్యయే యుపకరణము. అట్టి భార్య నవమానించుట

యధర్మము- నృపాలా ! ఈ విపరీతమైన పలుకు లికఁ జాలింపుము. ఈ పుత్రుని జేకొనుము. ఆనాటి వాక్యము లసత్యములుఁ జేయకుము.

చ॥ నుతజల పూరితంబులగు ॥ నూతులు నూటికికంటె నూ
నృత! నృత! యొక బావిమేలు మఱి ॥ బావులు నూటిట
కంటెనొక్క స॥ తక్కితువదిమేలు తత్కృతు శతంబున
కంటె సుతుండు మేలు త॥ త్సుతు శతంబునకంటెనొక॥
నూనృతవాక్యము మేలు సూడఁగన్.

కావున నీవు నిత్య సత్యవాక్య పరిపాలనమే తలంచి
యానాటి వాగ్దానముఁ దీర్చుము. మహా తపోస్థిస్తాగరిష్ఠుఁ
డైనవిశ్వామిత్రునకుఁదనయనైన నేనసత్యముపలుకుదునా?"

ఇట్లు శకుంతల పలికిన వినియు నానృపాలుఁడు “నేనె
వ్వఁడను నీ వెవ్వతవు? ఈ కుమారుఁ డెవ్వఁడు? నేనేమియు
నెఱుంగను. ఈసభాసదు లందఱు వినుచుండఁగా నిట్టి యస
త్యములు పలుకుట నీకుఁ దగదు- పొమ్ము.” అని గట్టిగాఁ
బలికెను- అనవుఁడు శకుంతల మిగుల దుఃఖించుచుఁ గన్ను
లవెంట నీరుగార్చుచు నింక డైవంబే శరణంబగుఁగాక” యని
తలంచి పోవనున్న సమయమున నాకాశవాణి “దుష్యంత
నృపాలా ! ఈకుమారుఁడు నీకును శకుంతలకును జన్మించి
నాఁడు. ఈమె మహాసాధ్వీ శంకింపక చేపట్టుమని పలికెను.
అంతట దుష్యంతుఁడు సభాసదుల కందలి సత్యము నెఱిం
గించి శకుంతలను గ్రహించి, భరతుని యువరాజ్యంబున
కభిషిక్తునిగాఁ జేసెను.

14 జ ర త్కారుడు

పూర్వము జరత్కారుడను నొకమునివరుడుసంసార శ్చితచే దారా పరిగ్రహంబు సేయనొల్లక బ్రహ్మచర్య వ్రత పరిపాలకుడై యొప్పుచుండెను. ఆతఁ డొకనాఁ డరణ్య మున కరుగ దల్లకిందై యొక వృక్షమునకు వ్రేలుచున్న కొందఱు మునీంద్రులఁ గాంచి, వారిని సమీపించి “మహాత్ము లారా! మీరున్న విధంబిదియొక తపమా! దీనింగూర్చి నాకుఁ జెప్పఁ”డనిల - నయ్యధోముఖి విప్రులారా జరత్కారుఁగాంచి యిట్లు పలికిరి. “అనఘా! ఇది యేమితపము! దుఃఖితులమై సంతాన చ్ఛేదమున నధమలోకమున కిరుగుట కిట్లు వ్రేలాడుచున్నాము. మాకులమున జరత్కారుడను నొక పాపాత్ముఁడు పుట్టినాడు. ఆతఁడు వివాహమాడి సంతానము గాంచక యున్నాడు. ఆతనికి మేము పితృ పితామ హులము, మేము పట్టిన యిన్ని వ్రేళ్ళనుయముఁడు మూషక రూపమునఁ దరతరంబుఁ గొఱికివేయుచున్నాఁడు. ఇంక నొకటి మాత్ర మున్నది. జరత్కారుడనపత్వ్యుడైనచో మేమధోలోకమున కేగుదుము. నాయనా! నీవు మాబాంధవుఁడవలె నున్నాడవు. నీవా జరత్కారు నెఱుంగుదువేని మమ్ములఁగూర్చి యాతనితోఁ జెప్ప”మని నుడివిరి. ఆపలు కులు విని సంతానార్థము వివాహము నాడవలయుననితలంచి జరత్కారుఁడు వారినిఁజూచి ‘మీరు నాపితృదేవతలు. నేనే

మీనుతుండ. మీవాక్యములు విన్నంతనే భార్య పరిగ్రహమునేయ బుద్ధి వొడమిన' దని పలుక, వారాతనితో- 'నీవు వివాహమాడి సంతానమువడసి మాకూర్వ్వలోక గతులఁ గలిగింపు' మనిరి. జరత్కారుడు వారితో సనామయ మైనదానిని వివాహ మాడెదనని చెప్పి సమస్కరించి యట నుండి వీడ్కొనెను.

అనంతరము- ఆతఁడు బయలుదేరి సనామ యగు కన్యకకై భూలోక మంతయు వెదకెను. కాని, యట్టి దతనికి లభింపదయ్యెను. ఇట్లుండ సర్పరాజగు వాసుకి సనామ మైన కన్యకొఱకు జరత్కారుఁ డన్వేషించుచున్నాడని విని తన చెల్లెలగు జరత్కారువను దోడ్కొని యతనిపాలికి వచ్చి “బ్రాహ్మణోత్తమా! ఈమె మదీయ సోదరి. జరత్కారున నామధేయి. దీనిం బరిగ్రహించి నన్ను గృతార్థుని జేయు” మని పలికెను. జరత్కారుడు సమ్మతించెను. వాసుకి వారిరువురకును వివాహము జరిపెను. జరత్కారుడు తన భార్యతో “ఎన్నఁడామె తనకవమానము దలంచునో యప్పుడు వాసిపోవుదు”నని ప్రతిజ్ఞఁజేసెను మగఁడొన ర్చిన ప్రతిజ్ఞకు భయంబంది యామె పతిని నతిభక్తితోనేవించుచుండెను. ఇట్లుండ నొకనాఁడు జరత్కారుడు నిద్రొందగిలి సూర్యాస్తమయ సమయ మగుచున్నను లేవకుండుటఁ జూచి యాజరత్కారువ తనమనంబున సంధ్యయందుఁ జేయ వలసిన విధులు గడచినచో ధర్మ లోపంబగును. నిద్రొందుండి యాతనిని మేల్కొల్పితి నేని నిద్రాభంగము గలుగఁజేసితివని యేమని కోపించునో,, యని తలంచి యెట్టకేలకు

చిత్తయై పతిని మేల్కొల్పెను- జరత్కారుడు నిద్రలేచి
యింతింజూచి “నాకేల నిద్రాభంగముఁ గలిగించితి” వని
యడుగ “సూర్యాస్తమయమగుచుండుటంజేసిమేల్కొల్పితి”
నని యామెభదులుచెప్పెను. జరత్కారుడు భార్యంజూచి “నేను
మేల్కొనకుండ సూర్యుడపరగిరిం జేరఁగలఁడా? నీవు నాకవ
మానముఁజేసితివి. తొల్లి నేనొనర్చిన శపథము ననుసరించి
నిన్నుంపరిత్యజించెద- నీగర్భమున నుభయకలవర్ధనుడగు
పుత్రుఁ డుదయించును- నీవు నీ యగ్రిజునిపాలికిఁబో”మృని
పలికి, యాతఁడు తపోవనమునకుఁ జనెను.

సంపూర్ణము.

తెనాలి లలితా ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితము.

వాణి వాచక స్రవకము.

తెనాలి శేంజి డిప్యూటీ ఇన్స్పెక్టరు మ. రా. శ్రీ).
జె. సర్వభద్రం, బి. ఏ, ఎల్, టి. గారు రచించినవి.

మొదటి తరగతి	...	0-3-0
రెండవ తరగతి	...	0-3-0
మూడవ తరగతి	...	0-4-0
నాల్గవ తరగతి	...	0-5-0
ఐదవతరగతి	...	0-6-0

The Vani Geographical Series.

గుంటూరుజిల్లా జాగ్రఫి	...	0-4-0
తూర్పుగోదావరిజిల్లా భూగోళము	...	0-4-0
పశ్చిమగోదావరిజిల్లా భూగోళము	...	0-4-0
చెన్నరాజధాని భూగోళము	...	0-8-0
మొదటిఫారము జాగ్రఫి	...	0-8-0
రెండవ ,, ,,	...	0-10-0
మూడవ ,, ,,	...	0-12-0
నాల్గవ ,, ,, (A. Group)	...	0-12-0
ఐదవ ,, అచ్చులోనున్నది	...	
ఆరవ ,, ,,		

The Vani History of India.

నాల్గవ తరగతి	...	0-4-0
ఐదవ తరగతి	...	0-5-0
మొదటి ఫారము	...	0-8-0
రెండవ ఫారము	...	0-12-0
మూడవ ఫారము	...	0-12-0

